

แนวทางการใช้ศาสตร์การแพทย์แผนไทย ในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโควิด-19

www.dtam.moph.go.th
Call Center 02 591 7007

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

@DTAM

ชื่อหนังสือ แนวทางการใช้ศาสตร์การแพทย์แผนไทยในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโควิด-19

ที่ปรึกษา : นายแพทย์ยงยศ ธรรมวุฒิ

อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

นายแพทย์ขวัญชัย วิศิษฐานนท์

รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

นายแพทย์ธิตี แสงธรรม

รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

นายแพทย์จักรวรรธ เผือกคง

ผู้อำนวยการสถาบันการแพทย์แผนไทย

นางสาวรัชณี จันทรเกษ

ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน

จัดทำโดย : ศูนย์จัดการภาวะฉุกเฉินด้านการแพทย์และสาธารณสุข

กองวิชาการและแผนงาน กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : มีนาคม ๒๕๖๕

จำนวนพิมพ์ : ๑๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 975-616-11-4858-4

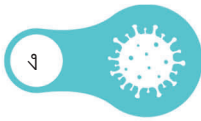
ออกแบบและพิมพ์โดย : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอส.เอส.ศรีเอชั่น

คำนำ

จากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรค COVID-19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)) ที่เกิดขึ้นทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทย ทำให้มีผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นกระจายหลายพื้นที่ และเป็นผลให้มีผู้ที่มีความเสี่ยงสูงที่ต้องกักตัวเพิ่มมากขึ้น และด้วยนโยบายของรัฐบาลให้มีมาตรการในการรองรับผู้ป่วยที่อาจจะมีปริมาณมากโดยให้มีการรักษาดูแลรักษาผู้ป่วย COVID-19 ในที่พักระหว่างรอเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล (Home Isolation) และการดูแลรักษาในโรงพยาบาลสนามสำหรับคนในชุมชน (Community Isolation) กระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายให้ทุกหน่วยงาน มีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพประชาชน

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้นำศาสตร์การแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทยมาร่วมบูรณาการดูแลสุขภาพประชาชน เพื่อการเข้าถึงการรักษาได้ง่าย ประหยัด และเหมาะสมในผู้ป่วยที่ติดเชื้อ ที่ไม่แสดงอาการหรือมีอาการไม่รุนแรง และในผู้ป่วยที่เกิดภาวะแทรกซ้อนจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จนอาจทำให้เกิดภาวะ Long COVID ตามมาอันจะส่งผลกระทบต่อการทำงานของสุขภาพ ในระยะยาว เพื่อให้การดูแลรักษาผู้ป่วยเป็นไปอย่างครอบคลุมทั่วถึง ด้วยยาสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติหลายรายการ โดยในกลุ่มเสี่ยงและผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กลุ่มที่ไม่มีอาการหรืออาการน้อย ได้แก่ ยาฟ้าทะลายโจร ยาเขียวหอม ยาหอมนวโกฐ ยาประสะจันทน์แดง ยาห้าราก ยาจันทน์ลีลา ยาประสะมะแว้ง

(ยาอมมะแว้ง) ยาน้ำแก้ไอผสมมะขามป้อม ยาตรีผลา ส่วนยาที่ใช้ในกลุ่มผู้ป่วยที่มีอาการ POST-COVID SYNDROME ได้แก่ ยาห้าราก ยาจันทน์ลีลา ยาประสะมะแว้ง ยาน้ำแก้ไอผสมมะขามป้อม ยาตรีผลา ยามันทธาตุ ยาธาตุบรรจบ ยาปราบชมพูทวีป ยาสหศาสตร์รา เป็นต้น ซึ่งยาสมุนไพรดังกล่าวที่สามารถช่วยบรรเทาอาการที่เกิดขึ้น จากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จึงได้จัดทำหนังสือแนวทางการใช้ศาสตร์การแพทย์แผนไทยในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโควิด-19 ฉบับนี้ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้ประชาชนสามารถนำไปใช้ในการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง และชุมชนได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีขึ้นและมีกำลังใจที่ดี

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

	หน้า
ความเป็นมา	๑
แนวทางการศึกษา	๓
ความรู้ด้านเวชกรรมไทยในการรักษา COVID-19	๔
อาการของโรค	๕
สมุฏฐานการแพทย์แผนไทยกับไข้ COVID-19	๖
อาการเปรียบเทียบกับอาการแพทย์แผนตะวันตก	๗
การดำเนินของโรค	๙
หลักการรักษา	๑๓
ข้อห้ามการรักษา	๑๕
การรักษา COVID-19 ด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย	๑๘
สรุปการดำเนินโรค COVID-19	๓๔
สรุปแนวทางการวางยารักษา	๓๕
สรุปขั้นตอนในการรักษา	๓๖
การใช้ศาสตร์การแพทย์แผนไทยร่วมรักษาตามแนวทางกรมการแพทย์	๓๙
กลุ่มผู้ป่วยที่แพทย์แผนไทยร่วมดูแล	๔๕
แนวทางในการดูแลรักษา	๖๕
เอกสารอ้างอิง	๗๙

แนวทางการใช้ศาสตร์การแพทย์แผนไทยในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโควิด-19

แนวทางปฏิบัติเวชกรรมไทย ในการรักษา COVID-19

ความเป็นมา

แนวทางปฏิบัติเวชกรรมไทยในการรักษา COVID-19 นี้ เป็นแนวทางการดูแลรักษาผู้ป่วยที่ได้มีการพัฒนาร่วมกันระหว่าง กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกโดยสถาบันการแพทย์แผนไทย กับเครือข่ายแพทย์แผนไทยในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล และคณาจารย์แพทย์แผนไทย เพื่อเป็นโครงการนำร่องในการนำศาสตร์ การแพทย์แผนไทยมาใช้ในการดูแลรักษาผู้ป่วยกลุ่มที่ไม่มีอาการ (Asymptomatic COVID-19) หรือกลุ่มที่มีอาการเล็กน้อย (Mild symptom COVID-19)

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยสถาบันการแพทย์แผนไทย ร่วมกันกับคณะทำงานของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ จึงได้ร่วมกันพัฒนาแนวทางการนำศาสตร์การแพทย์แผนไทยมาใช้ในการดูแลรักษาผู้ป่วยโดยใช้เครือข่ายในการดูแลรักษาคือคลินิกแพทย์แผนไทยในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล และโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสานยศเส และอาจารย์แพทย์แผนไทย หลายท่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดูแลรักษาผู้ป่วย COVID-19 กลุ่มที่ได้รับการดูแลด้วยระบบ Home isolation (HI) และ Community isolation (CI) ในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งในขณะนั้นมีการระบาดเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้ป่วยบางกลุ่มจำเป็นต้องกักตัวเพื่อสังเกตอาการและรักษาอยู่ที่บ้านเป็นระยะเวลาหลายวัน

ทั้งนี้ต้องขอขอบคุณเครือข่ายทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งผู้บริหารและบุคลากรทุกท่านของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่ได้ช่วยกันพัฒนาแนวทางในการดูแลรักษาจนสามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความปลอดภัย และขอขอบคุณสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติที่ได้สนับสนุนงบประมาณในเริ่มต้นพัฒนาการดูแลผู้ป่วย COVID-19 ด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย

แนวทางการศึกษา

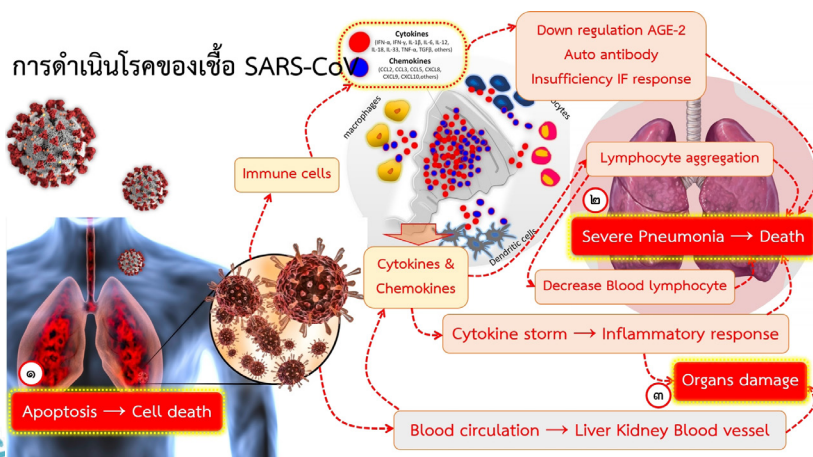
การพัฒนาแนวทางปฏิบัติเวชกรรมไทยในการรักษา COVID-19 นี้ เป็นแนวทางการดูแลรักษาผู้ป่วยด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยที่ได้มีการศึกษาโดยการทบทวนองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยในโรคที่มีกลุ่มอาการคล้ายกันกับ COVID-19 ได้แก่ กลุ่มไข้พิษโลหิตกำเดา ไข้พิษไข้กาฬ ที่ได้มีบันทึกเอาไว้ในพระคัมภีร์ คัมภีร์ ตำรา และบันทึกต่างๆ อาทิเช่น คัมภีร์ธาตุพระนารายณ์ ศิลาจารึกวัดราชโอรสาราม ศิลาจารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม พระคัมภีร์ตักศิลา พระคัมภีร์ฉันทศาสตร์ พระคัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย พระคัมภีร์โรคนิทาน คัมภีร์ธาตุวินิจฉัย เป็นต้น รวมทั้งได้มีการถอดบทเรียนองค์ความรู้เพื่อรวบรวมประสบการณ์ในการรักษาโรคนี้จากครูแพทย์แผนไทยอีกหลายท่านที่ได้รักษาผู้ป่วยในสถานการณ์การระบาดของโรคนี้มาตั้งแต่เริ่มต้นเมื่อได้แนวทางเบื้องต้นแล้วก็ได้นำไปใช้รักษาจริงในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลก่อน รวมทั้งได้ศึกษาประสิทธิผลและความปลอดภัยแล้ว จึงได้มีการปรับปรุงแนวทางการรักษาอีกหลายครั้ง เพื่อให้ได้เป็นแนวทางการรักษาที่สามารถนำมาใช้ในการดูแลผู้เจ็บป่วยร่วมกันกับสหวิชาชีพได้ดีมากที่สุด

ความรู้ด้านเวชกรรมไทยในการรักษา COVID-19

โรคติดเชื้อทางเดินหายใจเฉียบพลัน COVID – 19 (Severe Acute Respiratory Syndrome CoronaVirus 2 (SARS-CoV-2) หรือ COVID – 19) มีการดำเนินโรคที่ทำให้เกิดพยาธิสภาพอันตรายต่อร่างกายที่สำคัญคือ ๑) เกิดการตายของกลุ่มเซลล์ระบบทางเดินหายใจที่ได้รับเชื้อโดยเฉพาะที่ถุงลมปอด (Alveoli) ทำให้เกิดการอักเสบเฉพาะที่ แล้วเนื้อปอดเสียหาย (ปอดพังการ) ๒) เกิดการอักเสบของเนื้อปอดอย่างรุนแรงจากหลายสาเหตุทำให้เกิดภาวะระบบหายใจล้มเหลว (Respiratory failure) ๓) เกิดการกระจายของไวรัสไปยังอวัยวะสำคัญในร่างกายร่วมกับการเกิดปฏิกิริยาอักเสบอย่างรุนแรงทั่วร่างกาย (Cytokine storm) แล้วทำลายอวัยวะที่สำคัญอื่น ได้แก่ ตับ ไต หัวใจ สมอง รวมทั้งหลอดเลือด

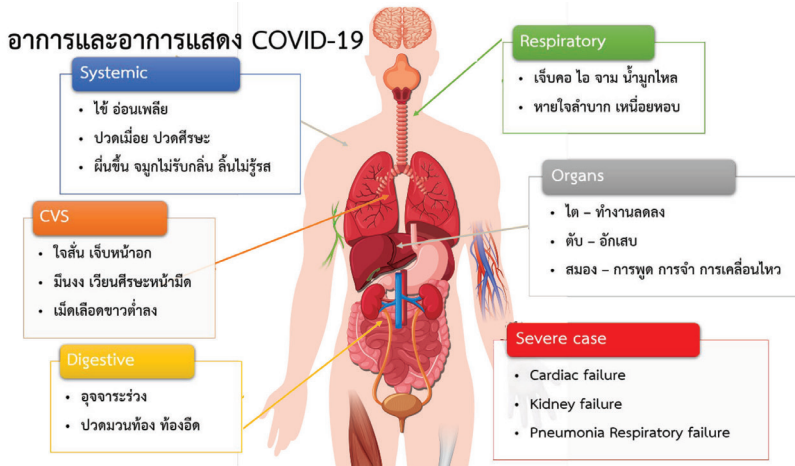
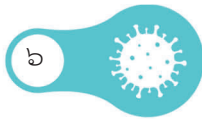

อาการของโรค

- **ระยะฟักตัว** – เป็นระยะหลังจากที่ได้รับเชื้อแต่ก่อนตรวจพบเชื้อและก่อนมีอาการ มีระยะเวลาประมาณ ๒ – ๑๐ วัน อาจนานได้ถึง ๑๔ วัน โดยส่วนใหญ่จะอยู่ที่ประมาณ ๓ – ๗ วัน เฉลี่ยประมาณ ๕ วัน
- **ระยะมีอาการ** – เป็นระยะหลังการฟักตัวแล้วเริ่มมีอาการของโรค มีระยะเวลาที่มีอาการประมาณ ๕ – ๗ วัน
 - **อาการที่พบบ่อย** – ผู้ป่วยประมาณครึ่งหนึ่งไม่มีอาการ (ในสถานการณ์การระบาดในปี ๒๕๖๕ ของ COVID-19 สายพันธุ์ Omicron จะมีผู้ป่วยประมาณร้อยละ ๙๐ ที่ไม่มีอาการ) อาการส่วนใหญ่ที่มีคือ มีไข้ตัวร้อน (อุณหภูมิร่างกาย > ๓๗.๕ องศาเซลเซียส) ไอแห้งหรืออาจจะไอแบบมีเสมหะ เจ็บคอ
 - **อาการอื่นที่อาจจะพบร่วมด้วย** – ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ปวดศีรษะ หนาวสั่น อ่อนเพลียไม่มีเรี่ยวแรง จมูกไม่รับกลิ่น ลิ้นไม่รู้รส ผื่นขึ้นตามตัว ตาแดง ปวดท้อง คลื่นไส้อาเจียน ท้องเสีย ฯลฯ
- **รายที่มีอาการรุนแรง** – จะเป็นอาการที่เกิดจากอวัยวะที่สำคัญเกิดความเสียหายจากการติดเชื้อหรือจากปฏิกิริยาการอักเสบอย่างรุนแรงที่เกิดขึ้นทั่วร่างกาย อาการจะขึ้นอยู่กับอวัยวะที่ได้รับความเสียหายนั้น
 - ปอด – ปอดอักเสบ หายใจลำบาก เหนื่อยหอบ
 - ระบบทางเดินหายใจล้มเหลว ชีพ อ่อนเพลีย
 - สมอง – สูญเสียความสามารถในการพูดหรือเคลื่อนไหว
 - หัวใจ – ใจสั่น เจ็บหน้าอก มึนงง เวียนศีรษะหน้ามืด
 - ไต – การทำงานลดลง ไตวาย
 - ตับ – ตับอักเสบ

สมุฏฐานการแพทย์แผนไทย กับไข้ COVID-19

“...สิทธิการริยะ จะกล่าวถึงเมืองตักศิลา เกิดความไข้วิปริต เมื่อ “ห่าลงเมือง” ท้าวพระยาไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินทั้งปวง เกิดความไข้ล้มตาย เป็นอันมาก ซึ่งคนที่เหลือตายอยู่นั้นออกจากเมืองตักศิลาไป ยังเหลือแต่ เปลือกเมืองเปล่า...”

อาการไข้จาก COVID-19 เป็นอาการที่คล้ายกันกับอาการไข้ ทางการแพทย์แผนไทยหลายกลุ่มอาการ ดังนี้

โรคห่า หมายถึงโรคปัจจุบัน ระบาดรวดเร็วรุนแรง แล้วทำให้ มีคนตายคราวละมาก อาจเกิดจากฝีดาษ อหิวาตกโรค กาฬโรค หรือ โรคอื่นก็ได้

ไข้พิษ มีอาการตัวร้อนจัดประดุจเปลวไฟ ปวดศีรษะ ปากแห้ง น้ำลายเหนียว ร้อนใน กระหายน้ำ มือเท้าเย็น มีเม็ดขึ้นตามร่างกาย

ไข้เหนือ หรือไข้ป่า หรือไข้จับสั่น หรือไข้เจ็ริง มีอาการไข้หนาวสั่นสะท้าน จับวันเว้นวัน สร้างไข้แล้วกลับเป็นอีก ปวดศีรษะ ปวดตามตัว

ไข้กาฬ มีอาการไข้สูง มีเม็ดผดผื่นขึ้นตามตัว มีรอยไหม้เกรียมผุดเป็นแฉกเป็นวงขึ้นตามผิวหนัง มีตุ่มก้อนผุดขึ้นตามร่างกาย หากทำอันตรายอวัยวะภายใน เช่น ลำไส้ ไต ปอด ม้าม มักตายใน ๗ หรือ ๑๑ วัน

อาการเปรียบเทียบกับโรคการแพทย์แผนตะวันตก

ไข้พิษไข้กาฬ – “ไข่ออกผื่น (Erythematous fever)” เป็นชื่อโรคร้ายแรงในพระคัมภีร์ที่ปัจจุบันนี้ไม่คุ้นเคย แม้ว่าโรคหลายโรคยังคงมีอยู่ในปัจจุบันแต่ก็สามารถป้องกันควบคุมจนความรุนแรงลดน้อยลงกว่าอดีตมาก เช่น ไข้ไอ้ดำสีแดง (Scarlet fever) ไข้รากสาดใหญ่ (Scrub typhus) ไข้รากสาดน้อยหรือไทฟอยด์ (Typhoid fever) ไข้เหือดหรือหัดเยอรมัน (Rubella) ไข้จับสั่นหรือไข้มาลาเรีย (Malaria) เป็นต้น การตรวจวินิจฉัยโรคจากอาการเจ็บป่วยที่แสดงออกมาผ่านอวัยวะในร่างกายหรืออาการที่บ่งชี้ว่าร่างกายมีความร้อนสูงมาก ไม่สามารถถ่ายเทได้ได้แก่ ลิ้นแห้ง ปากแห้ง ริมฝีปากแตก การมีไข้สูงร่วมกับอาการทางร่างกาย ซึ่งเทียบได้กับโรคไข้จากการติดเชื้อของการแพทย์แผนปัจจุบัน พบในอาการแสดงของโรครุนแรงจำพวกไข้พิษไข้กาฬ ได้แก่ ผิวหนังเกิดเป็นผื่น ผด ปื้น ตามตัวเกิดเป็นตุ่ม เป็นก้อน

ไข้พิษ คือ ไข้ที่มีพิษเข้าไปในกระแสโลหิต มีอาการรุนแรง เกิดโลหิตเป็นพิษ กลายเป็นไข้ที่มีพิษกล้าทำให้เชื่อมซึมไปไม่มีวันสร้าง ปิตตะสมุฏฐานกำเริบ กำเดาโลหิตกำเริบ → กระทบเสมหะสมุฏฐาน ปุบโพโลหิตตั้งพิการ ทำให้มีอาการปวดศีรษะ ตัวร้อนจัด ปากแห้ง ฟันแห้ง น้ำลายเหนียว ตาแดง ร้อนในกระหายน้ำ มือเท้าเย็น ที่เป็นอาการของปิตตะกำเดากำเริบ เป็นอาการไข้ที่เกิดจากการอักเสบติดเชื้อ จุลชีพชนิดต่างๆ

ไข้กาฬ เป็นอาการโลหิตตั้งพิการ โลหิตเป็นพิษ แสดงอาการ ออกตามผิวหนังเป็นผื่นและอาการอย่างอื่นทางผิวหนังที่มีลักษณะและความรุนแรงต่างกัน มีเม็ดผุดขึ้นตามผิวหนัง สีดำ สีแดง หรือสีเขียว ขนาดเล็กบ้างใหญ่บ้าง มีก้อนบวมโตผุดขึ้นตามร่างกาย ซึ่งอาจจะเป็น ก้อนผื่นหรือต่อมน้ำเหลืองตามร่างกายก็ได้

COVID-19 กับไข้พิษไข้กาฬ

“...ไข้เกิดในกายให้ผุดเป็นผื่นเป็นเม็ดแดงดำเขียวก็ดี เป็นทรายเป็นทั่วตัวก็มี...”

“...ถ้าเตโชธาตุกล้าเดินเกินปกติเมื่อใด โลหิตนั้นร้อนทนมิดก็ผุดขึ้นมานอกผิวหนัง แพทย์ทั้งปวง สมมุติว่าเม็ดกำเดา ลากสาดปานดำแดงแลภาพทั้งปวงนั้นก็คือโลหิตนั้นเอง...”

- มีพฤติกรรมคล้ายดัง “โรคห่า” ที่กล่าวถึงในพระคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์
- อาการที่เป็นบางอย่างไม่ได้เข้ากันกับอาการของโรคในพระคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหมด
- ควรจะต้องใช้แนวทางของ “สมุฏฐานวินิจฉัย” ร่วมในการวินิจฉัยและการรักษาด้วย

การดำเนินของโรค

โรคนี้เป็นปัจจุบันโรค เกิดจากพิษรุกรานจากภายนอกที่ก่ออันตราย ให้เสียด่างร่างกายจึงต้องมีสิ่งที่มาขับล้างเผาผลาญทำลายสิ่งรุกรานคือ “เตโชธาตุ” อาการของโรคจึงเป็นอาการ “ลักษณะชาติธาตุเตโช” คือ เตโชธาตุ กำเริบ หย่อน พิการ มีอาการกระทำให้ร้อน ปลายมือปลายเท้า มีพิษเจ็บปวดตุบปลายปลายตุยัก แปรไปให้หลังมือบวม ให้ผื่นขึ้นทั่วสรรพางค์กาย เป็นดั่งผดและหัด ให้เจ็บท้อง ให้ตกปุปโพลหิต ให้มือเท้าตาย

“ไข้เพื่อปิดตะ” เป็นเบื้องต้นเป็น “ชาติเตโช” มีอาการไข้ตัวร้อน ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ มักสะท้านให้ร้อนหนาว เจ็บคอ คอแห้งร้อนผะผ่าว ร้อนหน้าร้อนปากซีดจุมก แต่เหงื่อไม่ออก

“ไข้เพื่อวตะ” เตโชธาตุที่กำเริบกระทบให้วาโยธาตุเกิด “จรมวโย” แล้วไปทำให้ปิดตะมีกำลังกล้าขึ้นไปอีก มีอาการหนาวสะท้าน คอแห้ง ปากแห้ง ไข้มีขึ้นในปากคอ หายใจหน้าอกขัด เมื่อกำเดาโลหิตกำเริบ กระทบวตะเกิดอาการลมร้อนตีขึ้นเบื้องสูงจึงทำให้มีอาการตัวร้อน นอนมึนง ปวดมึนตึงศีรษะเหมือนจะแตก ร้อนหน้าร้อนตาร้อนหูร้อนคอ ถ้าหากกระทบหทัยวตะทำให้มีอาการใจสั่นหน้ามืดวูบวาบ แน่นหายใจ ไม่สะดวก ถ้าหากกระทบสุมนาวาตะทำให้มีอาการปวดเมื่อย อ่อนล้า เกร็งกระดูกเป็นตะคริว ถ้าหากอาการรุนแรงทำให้มีอาการ ละเมอเพ้อพก นอนสะดุ้งหวาดไป

“ไข้เพื่อเสมหะ” เติโซธาตุและวาโยธาตุกระทบอาโปธาตุเกิด “จรัณอาโป” อาโปธาตุหย่อนทำให้เตโชธาตุแรงกล้า กำเดาโลหิตที่กำเริบทำให้เกิดเลือดหนืดข้นไหลเวียนกำซาบไม่สะดวก ทำให้เกิดอุจระเสมหะ และकुष्ठเสมหะพิการ การกระจายสารอาหารไม่ดีจึงทำให้มีอาการอ่อนเพลียไม่มีแรง การขับของเสียไม่ดีจึงทำให้ปวดเมื่อยอ่อนล้า การขับของเสียที่ไตได้ไม่ดีทำให้เกิดกริสะคั่งค้างเกิดอาการปวดเมื่อยอ่อนล้า อุจระเสมหะแห้งเป็นประमेหะจับเหนียวในปอดทำให้มีอาการคอแห้ง เสดลดเหนียวข้นไปด้วยकुष्ठเสมหะ หายใจลำบาก ให้หอบให้สะอึก

ลักษณะอภิญญาธาตุสี่

๑. ลักษณะธาตุปฐวี

คือธาตุธาตุดิน กำเนิด

หย่อน พิการ

- อากรรกระทำให้เสมหะนำ ให้เจ็บท้อง ท้องขึ้น ให้เสียตาง และแปรเป็นอัมพฤกษ์ เป็นโรคกระษัย เป็นป้าง
- ให้เนื้อช้างใน เล็บมือเล็บเท้า เชียว ให้โลหิต ตกทวารหนัก ทวารเบา กินอาหารไม่อยู่ท้อง
- โพิษทั้งนี้ เกิดแต่อกปฐวีธาตุ กำเนิด หย่อน พิการ

๒. ลักษณะธาตุธาตุอากาศ

คืออากาศธาตุ กำเนิด หย่อน

พิการ

- อากรรให้ลงท้อง เจ็บหน้าอก แปรเป็นกล่อน ชัดอุจจาระ ปัสสาวะ นอนไม่หลับ
- เป็นพรรตัก กลิ้งขึ้นกลิ้งลง ชัด สีข้าง ถ้าหญิงขัดชาย เขียวช่าย ยากนัก
- ถ้าไม่มีพิษ ๗ วันตาย มีอาการแปรไปให้ขัดหัวข่าและน่องเท้าเย็น ให้บังเกิดสมณะกล้า ผอมแห้ง เจ็บอก ร้อนหน้าตา ดั่ง ไขจับ

๓. ลักษณะธาตุธาตุน้ำ

คือน้ำธาตุ กำเนิด หย่อน

พิการ

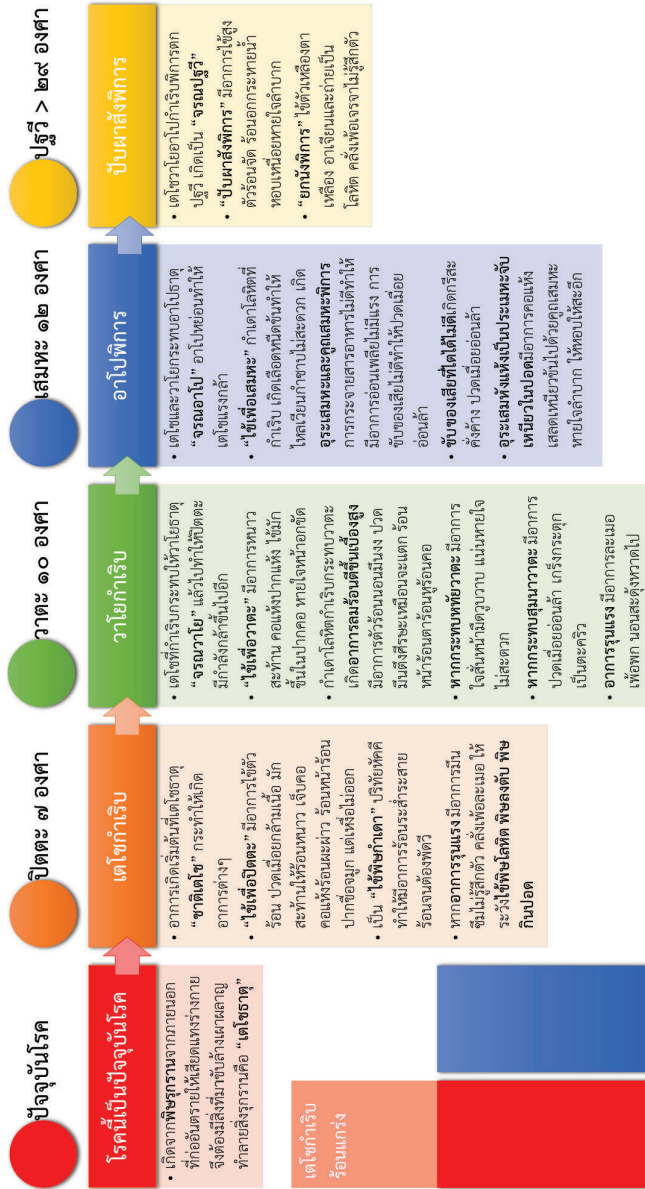
- อากรรกระทำให้น้ำตา เป็น หึ่งห้อย กระจ่ายออก ให้เมื่อยมือ เมื่อยเท้า ให้เป็นตะคริว และฉมับจับไป
- ให้ขัดหัวข่า และเมื่อยสันหลัง ให้ลงเกลียวคอ บั้น แฉง สมมุติว่าเป็นไข้เส้น มีอาเจียน ลมปล้ำ เจ็บอก ขัดในท้อง หน้าตา

๔. ลักษณะธาตุธาตุไฟ

คือไฟธาตุ กำเนิด หย่อน

พิการ

- อากรรกระทำให้ร้อน ปลายมือ ปลายเท้า มีพิษเจ็บปวดตึง ปวดตุยัก แปรไปให้หลังมือ บวม
- ให้ผื่นขึ้นทั่วสรรพางค์กาย เป็น ดิงผด และหัด ให้เจ็บท้อง ให้ตบไฟไฟโลหิต ให้มือเท้าตาย

หลักการรักษา

การรักษาใช้หลักการ “...ให้กระทุ้งพิษออกให้สิ้นไม่เช่นนั้นจะกลับเข้าไปก้นด้นก้นปอด

...พิษไข้จะทำให้ถ่ายออกมาเป็นเสมหะโลหิต ชัดปัสสาวะ อาเจียน เป็นโลหิต ให้ไอ ร้อนในกระหายน้ำ หอบสะอึก ล้นกระดังค้างแข็ง ชักตาเหลืองตากลับ ลงที่เท้าพิษให้จับหัวใจ ให้นอนกรนไม่มีสติ ให้จับ หลับกรนครอก บางทีทำให้ปิตตะสมุฏฐานกำเริบจนเหลืองไปทั่วกาย...”

อาการดังกล่าวนี้เป็นอาการของ “การติดเชื้ออย่างรุนแรง (Severe Infection)” หรือ “การติดเชื้อในกระแสโลหิต (Septicemia or Septic shock)” ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนรุนแรงคือ “ตับวาย (Hepatic failure)” “ปอดอักเสบการหายใจล้มเหลว (Respiratory failure)” ร่วมกับมีอาการของ “ภาวะเลือดแข็งตัวในหลอดเลือดแบบแพร่กระจาย (Disseminated Intravascular Coagulopathy: DIC)” ซึ่งรุนแรงจนทำให้เสียชีวิตได้

อ้างอิง <https://www.thumbsup.in.th/covid-19-country-restrictions>

การรักษาไข้พิษไข้กาฬ - พระคัมภีร์ตักศิลา

○ **ยาแก้หัวดวง** แล้วให้แต่งยากระทุ้งให้กินชื่อว่า แก้หัวดวง
เอารากคนทา ๑ รากไม้เท้ายายม่อม ๑ รากชิงชี ๑ รากมะเดื่อชุมพร ๑
รากย่านาง ๑ ยาทั้งนี้เอาเสมอภาคต้มให้กิน

○ **ยาประสะผิวภายนอก** แล้วจึงแต่งยาประสะกระทุ้งผิวภายนอก
ใบย่านาง ๑ ใบมะขาม ๑ เอาเสมอภาค เอาดินประสิวใส่แต่พอสมควร
ละลายน้ำขาวข้าวพ่น

○ **ยาประสะกระทุ้งผิว** ถ้ามีขึ้นกระทำให้ตัวร้อนเป็นเปลง
เอาเถาขี้กาแดงทั้งใบทั้งราก ๑ เถาย่านางทั้งใบทั้งราก ๑ เอาเสมอภาค
แทรกดินประสิวละลายด้วยน้ำขาวข้าวทั้งกินทั้งพ่น

○ **ถ้ามีฟิงให้เอา**ใบทองหลางใบมน ๑ เปลือกทองหลางใบมน ๑
ข้าวสารด้วยเอาเสมอภาคแทรกดินประสิ้วทั้งกินทั้งพ่น

ยารักษาไข้ – พระคัมภีร์ฉันทศาสตร์ ตอนว่าด้วยคัมภีร์ตักศิลา

○ **ยาแก้หัวดวง** เอารากคนทา ๑ รากไม้เท้ายายม่อม ๑
รากชิงชี ๑ รากมะเดื่อชุมพร ๑ รากย่านาง ๑ ยาทั้งนี้เอาเสมอภาคต้มให้กิน

○ **ยาประสะกระทุ้งผิวภายนอก** ใบย่านาง ใบมะขาม เถาวัลย์เปรียง
บดแทรกดินประสิวละลายน้ำขาวข้าวพ่น

○ **ยาพ่นภายนอก** (เถา) ขี้กาแดง (เถาย่านาง ทั้งใบทั้งราก)
รากฟักข้าว บดแทรกดินประสิวละลายน้ำขาวข้าว (ทั้งกินและพ่น)

○ **ยาแปรไข้** (ยารักษาภายใน) ใบมะยม มะกรูด มะเฟือง มะนาว
มะตูม หนามขี้ หนามเมื่อย คนทีสอ หญ้าแพรก หญ้าปากควาย ขมิ้นอ้อย
บดละลายน้ำขาวข้าวกินแปรไข้จากร้ายไปดี

○ ยาพ่นแปรผิวภายนอก (รักษาผิว) รังหมาล่าค้ำแรมปี
หญ้าแพรก หญ้าปากควาย ใบมะเฟือง บดปั่นเมื่อน้ำข้าวข้าวเป็นกระสาย
พ่น ๓ ครั้ง

○ ยาครอบไข้ตักศิลา (รักษาไข้ ลมปลายไข้) จันทน์แดง
จันทน์ขาว ใบมะนาว ใบสวาด ผักหวานบ้าน รากสะแก จิงจ้อ พักข้าว
เถาย่านาง จั้วหนุม หัวคัล้า (กฤษณา กระลำพัก ขอนดอก) บดแทรกพิมเสน
น้ำข้าวข้าวเป็นกระสาย กินรักษาภายในจนกว่าจะหาย

ข้อห้ามการรักษา

- ห้ามวางยารสร้อน เผ็ด เปรี้ยว
- ห้ามประคบ นวด
- ห้ามกินส้มผิวมีควัน กะทิ น้ำมัน
- ห้ามกิน อาบ น้ำร้อน
- ห้ามถูกเหล้า น้ำมัน
- ห้ามปล่อยปลิง ห้ามกอกเอาโลหิตออก

จะเห็นว่าโดยหลักการแล้ว แม้ว่าจะมีตำรับยาที่แตกต่างกันบ้าง
แต่ก็ยังยึดหลักในการวินิจฉัย และการรักษาตามสมุฏฐานวินิจฉัย คือ

- ตอนไข้สูงมีพิษไข้ จะกระทุ้งพิษไข้โดยใช้ยารสขมเย็น
- เมื่อเริ่มออกผื่น คอแห้ง ใจสั่น ปวดเมื่อย มีนตึงศีรษะ
จะเริ่มแปรไข้โดยใช้ยารสจืดเย็นหรือเย็นสุขุม
- เมื่อปลายไข้มีอาการมีนตึง ปวดเมื่อยอ่อนล้า จะครอบไข้และ
ปรับธาตุโดยใช้ยาครอบไข้ลมปลายไข้รสสุขุมร้อน

การรักษา

รู้ → รักษาอาการารตุพิการ ขัปของเสียสารพิษ

- ใช้เพื่อปิตตะ: กำเดาโลหิตกำเรบ ใช้ยาประธานรสเย็น ด้วยารสขม จืด เย็น → รุพิษความร้อน ระบายดูกลเสมหะ

ลือม → รักษาประคัปประครองธาตุ

- ใช้เพื่อวาตะ: ลมร้อนต้นขึ้นเบื้องสูงกระทบหทัยวาตะและสุนนาวาตะ ใช้ยาประธานรสร้อนสุขุม ต้องไม่ร้อนมากเพราะกระทบใช้ตัวร้อนจะทำให้ปิตตะกำเรบ ด้วยารสขมร้อน ร้อนสุขุม → ขยายเส้น กระจายลม ระบายพิษความร้อน
- อุดระเสมหังพิการ: ประเมหะจะจับเหนียวในปอด ใช้ยาประธานรสสุขุม ด้วยารสเปรี้ยว เมาเบื่อ ขม → ระบายดูกลเสมหะ

รักษา → รักษาสมมุฐานที่ททำให้ธาตุพิการ แก้ไขเหตุอย่าให้เสีย

- บริษัทธิคัคกำเรบ: เกิดพิษกำเดาระสำระสาย ใช้ยารสขม เมาเบื่อ → ระวังบริษัทธิคัค

บำรุง → รักษาความสมดุล บำรุงธาตุ ฟืนฟูร่างกาย

- บำรุงธาตุ: รักษาเจ้าเรือนเดิมเอาไว้อย่าให้เสีย ใช้ยารสร้อน สุขุม หอมเย็น → บำรุงโลหิต ฟืนฟูธาตุ บำรุงปฐวี

การรักษา COVID-19 ด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย

ขั้นตอนในการรักษา

๑. **ปิตตะสมุฏฐาน** ใช้ยารสขมเย็น เพื่อปรับลดพิษปิตตะกำเเดา พระคัมภีร์ฉันทศาสตร์ ตอนว่าด้วยคัมภีร์ตักศิลา “...ถ้ายังไม่รู้ให้ แก่กันดู แต่พรรณผุงยา เย็นเป็นอย่างยิ่ง ขมจริงโอชา ผาดจิตพิชนยา ตามอาจารย์สอน...”

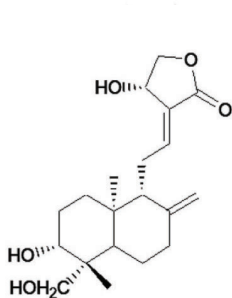
ฟ้าทะลายโจร “King of Bitter” *Andrographis paniculata* (Burm) Wall.ex. Ness.

สารที่สำคัญในสมุนไพรรสขมได้แก่ สารแอนโดรกราโฟไลด์ (Andrographolide) สารนีโอแอนโดรกราโฟไลด์ (Neoandrographolide) สารไดออกซีแอนโดรกราโฟไลด์ (14-Deoxyandrographolide) สารไดออกซีไดไฮโดรแอนโดรกราโฟไลด์ (14-Deoxy-11,12-didehydroandrographolide)

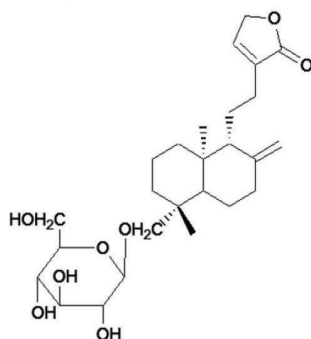

ฟ้าทะลายโจร “King of Bitter”

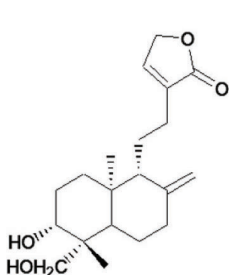
Andropogon paniculata (Burm.) Wallex. Ness.

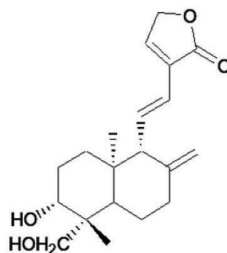
Andrographolide (AP₁)

Neoandrographolide (AP₄)

14-Deoxyandrographolide (AP₆)

14-Deoxy-11,12-didehydroandrographolide (AP₃)

Effects of Andrographolide

๒. Host immune modulators: $\uparrow$ IgG antibody, $\downarrow$ IL-2 production, $\uparrow$ NK cell activity, $\uparrow$ INF- α , INF- γ , TNF- α

๓. Anti-viral activities: Inhibit viral entry, Inhibit viral replication

การใช้ในบัญชียาหลักแห่งชาติ สำหรับกลุ่มอาการไข้ตัวร้อน ไข้หวัด คออักเสบ หรือท่อน้ำเหลือง

○ **ข้อบ่งใช้ ๑** : บรรเทาอาการท้องเสีย ชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ เช่น อุจจาระไม่เป็นมูก หรือมีเลือดปน ขนาดและวิธีใช้: รับประทาน ครั้งละ ๕๐๐ มิลลิกรัม – ๒ กรัม วันละ ๔ ครั้ง หลังอาหารและก่อนนอน

○ **ข้อบ่งใช้ ๒** : บรรเทาอาการเจ็บคอ บรรเทาอาการของโรคหวัด (Common cold) เช่น เจ็บคอ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ขนาดและวิธีใช้: รับประทานครั้งละ ๑.๕ กรัม – ๓ กรัม วันละ ๔ ครั้ง หลังอาหารและก่อนนอน

○ **ข้อควรระวัง** หากใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน อาจทำให้แขนขามีอาการชาหรืออ่อนแรง ควรระวังการใช้ร่วมกับยาลดความดันโลหิต เพราะอาจเสริมฤทธิ์กันได้

○ **ข้อมูลสิทธิบัตรของจีน** (CN1454592A และ CN1165302C): Andrographolide & derivatives มีฤทธิ์ต้าน Corona virus ที่ก่อโรค SARS จากการทดสอบฤทธิ์ของสารทดสอบ ในการป้องกัน Cytopathic effect ของ SARS virus ใน Vero E6 cells

○ **การศึกษา** Anti-2019-nCoV ของตำรับยาจีน ๓๘ ตำรับ และสารที่สำคัญในตัวยา Andrographolide เป็นสารที่สำคัญตัวหนึ่งที่ยับกับ Host cell target ACE-2 receptor (entry inhibitor) และยับกับ Viral main protease (Viral replication inhibitor) ของ 2019-nCoV สารสกัดฟ้าทะลายโจร & Andrographolide กับ SARS-CoV-2

○ **การทดสอบการยับยั้งการติดเชื้อของเซลล์** (Cell protection test) ทั้ง Andrographolide และสารสกัดหยาบฟ้าทะลายโจรไม่มีฤทธิ์ในการยับยั้งการติดเชื้อไวรัส

○ **การทดสอบฤทธิ์ยับยั้งเชื้อไวรัส** (Viral inactivation test) สารสกัดหยาบฟ้าทะลายโจรมีฤทธิ์ยับยั้งไวรัสโควิด-19 มากกว่า Andrographolide

○ **ขนาดของยาที่ใช้ในการรักษา** COVID-19 ให้ใช้สมุนไพรฟ้าทะลายโจรที่มีสาร Andrographolide คำนวณแล้วได้ปริมาณ 180 mg/day ฤทธิ์ต้านอักเสบ (Anti-Inflammation) ของ Andrographolide

○ **Andrographolide และอนุพันธ์** มีฤทธิ์ต้านอักเสบและยับยั้ง Pro – Inflammatory cytokines ใน Influenza A viral infection, Colitis, Metastatic tumor รวมถึงภาวะ Sepsis ช่วยลดความเสียหายต่ออวัยวะภายใน ได้แก่ ตับ และปอดของหนูทดลองจากการถูกกระตุ้นด้วย lipopolysaccharide อย่างเห็นได้ชัด

○ กลไกต้านการอักเสบ ยับยั้งการสร้าง Pro-inflammatory cytokines ที่ถูกสร้างจากกระบวนการ Mitogen – activated protein kinase (MAPK) และ Nuclear factor-KB (NF-KB) pathway ดังนั้น ยับยั้ง NF-KB และ JAK/STAT signaling pathways, ยับยั้ง MAPK pathway และ กระตุ้น AMPK pathway, ลดระดับ Inflammatory cytokines คือ IL-1 β , IL-6, GM-CSF และ TNF- α , สารเมตาบอไลต์ของ Andrographolide มีฤทธิ์ต้านคอมพลีเมนต์

สรุปสรรพคุณฟ้าทะลายโจร

- “ฟ้าทะลายโจร” เป็นสมุนไพรที่มีรสขมเย็นจัด เมื่อกินแล้วสามารถช่วยปรับระบบภูมิคุ้มกันให้ร่างกายทำให้ร่างกายสามารถต่อต้านเชื้อไวรัสได้ดีขึ้นช่วยป้องกันอาการหวัดได้
- “ฟ้าทะลายโจร” มีฤทธิ์ในการฆ่าเชื้อและยับยั้งการแบ่งตัวของไวรัส COVID-19 ได้ แต่ไม่มีฤทธิ์ในการป้องกันเซลล์จากการติดเชื้อ
- “ฟ้าทะลายโจร” มีสรรพคุณในการลดอาการปอดอักเสบในผู้ที่ติดเชื้อไวรัส COVID-19 โดยการลดปฏิกิริยาการอักเสบที่มากและไวเกินไปจนเกิดการทำลายเนื้อเยื่อของปอดอันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปอดอักเสบอย่างรุนแรงแล้วเป็นสาเหตุให้เกิดการเสียชีวิต
- **ขนาดยาฟ้าทะลายโจร:** ยาผงฟ้าทะลายโจร (ใช้ตามศาสตร์การแพทย์แผนไทย เพื่อแก้ไข้พิษกำเดา)
- **ขนาดบรรจุแคปซูลละ ๕๐๐ มิลลิกรัม** ให้กินก่อนอาหาร ครั้งละ ๖ แคปซูล วันละ ๓ ครั้ง (รวมวันละ ๑๘ แคปซูล)
- **ขนาดบรรจุแคปซูลละ ๔๐๐ มิลลิกรัม** ให้กินก่อนอาหาร ครั้งละ ๘ แคปซูล วันละ ๓ ครั้ง (รวมวันละ ๒๔ แคปซูล)

ยาห้าราก เบญจโลกวิเชียร เพชรสว่าง แก้วห้าดวง

○ **สูตรตำรับ** รากคนทา [*Harrisonia perforata* (Blanco) Merr.] รากไม้เท้ายายม่อม [*Clerodendrum indicum* (L.) Kuntze] รากชิงชี (*Capparis micracantha* DC. ในวงศ์ Capparaceae) รากมะเดื่อชุมพร (*Ficus racemosa* L. ในวงศ์ Moraceae) รากย่านาง [*Tiliacora triandra* (Colebr.) Diels. ในวงศ์ Menispermaceae] สิ่งละ ๑ ส่วน

○ การศึกษาสรรพคุณ

○ **ฤทธิ์ลดไข้** เปรียบเทียบประสิทธิภาพในการลดไข้ของยาเบญจโลกวิเชียรที่ให้ทางปากในกับกลุ่มควบคุมและกลุ่มที่ได้ Aspirin โดยรากชิงชี รากย่านาง รากคนทา และรากมะเดื่อชุมพร ลดไข้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ชั่วโมงที่ ๑ – ๗ ส่วนรากไม้เท้ายายม่อมลดไข้ได้ในชั่วโมงที่ ๗ และ ๘ หลังได้รับยา

○ **ฤทธิ์ต้านการอักเสบ** ลดสาร Pro-inflammatory factor ในกระบวนการอักเสบหรือกระบวนการเกิดพยาธิไซโตไคน์ เช่น LI-6, IL-1 beta, PGE2

○ **ฤทธิ์ลดปวด** การออกฤทธิ์ระงับปวดของสมุนไพรรในตำรับน่าจะเกี่ยวข้องกับตัวรับ Opioid

○ **ฤทธิ์ด้านภูมิแพ้** มีฤทธิ์ต้านการแพ้แบบปฏิกิริยาอิมมูน

○ **สรรพคุณ** ทางการแพทย์แผนไทยใช้เพื่อกระทุ้งพิษไข้ ลดพิษโลหิตกำเดาที่เกิดจากปิตตะสมุฏฐาน มิได้ใช้เพียงเพื่อลดอาการของไข้ตัวร้อนเพียงอย่างเดียว จึงต้องใช้ยาห้ารากควบคู่กันกับฟ้าทะลายโจร ตั้งแต่ต้นของการเป็นไข้หรือตรวจพบว่าได้รับเชื้อ COVID-19

ยาห้าราก เบญจโลกวิเชียร เพชรสว่าง แก้วห้าดวง

ยาหกลิ่ง

อาจารย์ประยุทธ์ บุญยัง แพทย์แผนไทยแห่งสิงหนคร ได้ใช้ศาสตร์การแพทย์แผนไทยในช่วงการระบาดของ “โรคห่า” ในอดีต ไม่ว่าจะเป็นไข้ทรพิษหรือไข้หวัดใหญ่ หมอพื้นบ้านภาคใต้ใช้ “ยาหกลิ่ง” หรือ “ยาหกลิ่งห์”

ตัวยายาหกลิ่ง หรือยาหกลิ่งนี้ มีตัวยา ๖ สิ่ง

๐ รากคนทา [*Harrisonia perforata* (Blanco) Merr.] รากไม้เท้ายายม่อม [*Clerodendrum indicum* (L.) Kuntze] รากจิงชี [*Capparis micracantha* DC. ในวงศ์ Capparaceae] รากมะเดื่อชุมพร [*Ficus racemosa* L. ในวงศ์ Moraceae] รากยานาง [*Tiliacora triandra* (Colebr.) Diels. ในวงศ์ Menispermaceae] สิ่งละ ๑ ส่วน

๐ รากน้ำนอง [*Polyalthia suberosa* (Roxb.) Thwaites ในวงศ์ Annonaceae] ๒ ส่วน

○ เมื่อเตรียมเป็นยาต้ม ก็ให้เพิ่มหญ้า ๔ ชนิด เสมอภาค
 ๑) หญ้าแพรก [*Cynodon dactylon* (L.) Pers. ในวงศ์ Poaceae]
 ๒) หญ้าตีนนก [*Digitaria ciliaris* (Retz.) Koel ในวงศ์ Poaceae]
 ๓) หญ้าตีนกา [*Eleusine indica* (L.) Gaertn. ในวงศ์ Poaceae] และ
 ๔) หญ้าปากควาย [*Dactyloctenium aegyptium* (L.) Willd. ในวงศ์ Poaceae] ลงไปด้วย

○ อาจารย์ประยุทธ์ บุญยัง อธิบายว่าตัวยา “รากน้านอง” ที่ใส่ลงไป ในยา ๖ สิ่ง ถึง ๒ ส่วนนั้น จะทำให้ยาหาราก “ไม่กระทุ้งพิษไข้” ออกมา แต่จะร่วมกันแก้โรคที่ภายใน ช่วยป้องกันการระบาดจากการสัมผัสได้อีก ทางหนึ่ง ยานานานี้หมอพื้นบ้านทางภาคใต้เคยใช้รักษาผู้ป่วยโรคชิคุนกุนยา ได้ผลดีมาก ทั้งยังได้ใช้บำบัดโควิด-19 ได้ผลจนเป็นที่ประจักษ์มาแล้ว

๒.วาทะสมภูฐาน ใช้ยารสขม เย็นน้อยลง เพื่อปรับปรนิมำคคีและ สันตปคคี เพิ่มร้อนสุขุม เพื่อกะจายวาทะโดยไม่ให้กระทบปิตตะ แปรใช้จากรำยให้กลายเป็นดี

อ้างอิง <https://www.youngisthan.in/lifestyle/herbal-medicine-be-healthy/67798>

ยาจันทน์ลีลา

ยาจันทน์ลีลา

สูตรตำรับ:

ในผงยา 99 กรัม ประกอบด้วย

โกฐสอ โกฐเขมา โกฐจุฬาลัมพา แก่นจันทน์ขาวหรือจันทน์ชะมด แก่นจันทน์แดง ลูกกระดอม เถาบอระเพ็ด

รากปลาไหลเผือก หนักสิ่งละ 12 กรัม พิมเสน หนัก 3 กรัม

ข้อบ่งใช้: บรรเทาอาการไข้ตัวร้อน ไข้เปลี่ยนฤดู

Photo by samunpri.com

<https://www.samunpri.com/traditionalmedicine/13-%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%99%E0%B9%8C%E0%B8%A5%E0%B8%B5%E0%B8%A5%E0%B8%B2/>

- ฤทธิ์ยับยั้งการบวมของไขว้หนุ และยับยั้ง Acute Phase of Inflammation ในไขว้หนุแรท (Inhibition via Cyclooxygenase pathway
- ฤทธิ์แก้ปวด ใน Late phase ได้ดีกว่า Early phase ของ Formalin test (Peripheral > Central Nervous System)
- ฤทธิ์ลดไข้ ในไขว้หนุแรท (Inhibit Synthesis &/Or Release of PGE2 in Hypothalamus)
- ป้องกันการเกิดแผลในกระเพาะอาหาร (ไม่ได้ลดการหลั่งกรด แต่เพิ่ม Gastric Mucosal resistance หรือ Defensive factors)

ยาเขียวหอม

○ **ตัวยา** ใบพิมเสน ใบผักกระฉอม ใบหมากผู้ ใบหมากเมีย ใบสันพร้าวหอม รากเผือกหอม หัวเปราะหอม แก่นจันทน์ขาวหรือจันทน์ชะมด แก่นจันทน์แดง ว่านกีบแรด ว่านร้อนทอง เนระพูสี พืชนาศน์ มหาสดำ ดอกพิกุล ดอกบุนนาค ดอกสารภี เกสรบัวหลวง ทั้งหมดหนักสิ่งละ ๑ ส่วน

- รสขมเย็น สุกุม
- สรรพคุณ
- ถอนพิษไข้เพื่อดี ใช้กำเดาโลหิต
- รุพิษความร้อน กระจายลม
- แก้ลมร้อนตีขึ้นเบื้องสูง
- แก้พิษความร้อนภายในที่ทำให้อาโปแห้ง

๓. **เสมหะสมุฏฐาน** ใช้ยารสสุกุม ขม ร้อน เพื่อบำรุงอาโป กระจายวาตะ

ยาประสะจันทน์แดง

○ **ตัวยา** รากเหมือดคน รากมะปรางหวาน รากมะนาว หัวเปราะหอม โกงูหัวบัว แก่นจันทน์เทศ แก่นฝางเสน หนักสิ่งละ ๔ ส่วน เกสรบัวหลวง ดอกบุนนาค ดอกสารภี ดอกมะลิ หนักสิ่งละ ๑ ส่วน แก่นจันทน์แดง เถ่ายาทั้งหลาย

- รสสุกุมเย็น
- สรรพคุณ แก้ไข้พิษโลหิต ลดพิษความร้อน บำรุงหัวใจ

๔.ปฐวีสมุฏฐาน ใช้ยารสสุขุมร้อน เพื่อกระจายวาตะ ปรับธาตุ บำรุงร่างกาย

ยาครอบไข้

- **ตัวยา** จันทน์แดง จันทน์ขาว ใบมะนาว ใบสวาด ใบผักหวานบ้าน รากสะแก จิงจ้อ พักข้าว เถาย่านาง ง้วนหมู หัวคล้า กฤษณา กระลำพัก ขอนดอก
- **รสสุขุมเย็น** กระทุ้งพิษออก ป้องกันปฐวี
- **สรรพคุณ** ปรับปรีณามัคคี สันตปัคคี กุจฉิสยาวาตา โภฏฐาสยาวาตา บดแทรกพิมเสนน้ำข้าวข้าวเป็นกระสาย กินรักษาภายในจนกว่าจะหาย

ตำรับยาศิลาจารึก - ยาขาว

- **สูตรตำรับ** กระเช้าฝีมด หัวคล้า รากทองพันชั่ง รากชา (เมี่ยง) รากง้วนหมู รากส้มเส็ด รากข้าวหมั้ รากจิงจ้อ รากสวาด รากสะแก รากมะนาว รากย่านาง รากพักข้าว รากผักสาบ และรากผักหวานบ้าน
- **สรรพคุณ** บรรเทาอาการไข้ แก้ไข้รากสาด ไข้ออกดำ ไข้ออกแดง ไข้ออกขาว ไข้ประกายดาษ ไข้หงส์ระทด ไข้ไฟเดือนห้า ไข้ละอองไฟฟ้า ไข้หมาเหมม ไข้หานิล
- **งานวิจัย**
- ลดระดับน้ำตาลในเลือด
- เพิ่มภูมิคุ้มกัน
- **ขนาดและวิธีใช้** ชนิดผง

○ รับประทานครั้งละ ๒ กรัม วันละ ๕ ครั้ง ทุก ๓ ชม. (๐๖:๐๐ ๐๙:๐๐ ๑๒:๐๐ ๑๕:๐๐ ๑๘:๐๐ น.) ติดต่อกัน ๕ วัน

○ กระสายยา ละลายน้ำชาข้าวก่อนรับประทาน หากมีอาการ คัดจมูก มีน้ำมูก และไอมีเสมหะ ให้ใช้กระสายยาเป็นน้ำมะนาวแทรกเกลือ

๕. ลมปลายไข้ ปรับธาตุ

○ ยาหอมนวโกฐ

○ แก้วสามฤดู แก้วลมปลายไข้ แก้วพิษเสมหะ โลหิต ลม ดี สะอึก อาเจียน

○ ยาหอมทิพโอสถ

○ แก้วมวิงเวียนสวิงสวาย อ่อนเพลีย จิตขุ่นมัว

○ ยาหอมอินทจักร์

○ แก้วสันนิบาตลมบาทจิตแก้วเป็นพิษเพื่อดีโลหิต

○ ยาหอมเทพจิตร ยาหอมจิตรารมณ

○ แก้วลมในดวงหทัย จิตขุ่นมัวฟุ้งซ่าน กลุ้มอกคับใจ

○ ยาบำรุงไฟธาตุ

○ ลูกเบญจกูลสิ่งละบาท ๑ ผลผักชี ๑ ว่านน้ำ ๑ หัวแห้วหมู ๑ พิลังกาสา ๑ บอระเพ็ด ๑ ผิวมะกรูด ๑ ยาทั้งนี้เอาสิ่งละ ๑ บาท

○ ทำเป็นผงละลายน้ำส้มช่าบำรุงไฟธาตุให้บริบูรณ์

○ ยาบำรุงโลหิต

○ เบญจกูลสิ่งละ ๑ บาท โกฐทั้ง ๕ เทียนทั้ง ๕ สิ่งละ ๒ สลึง ผลจันทร์ ๑ สลึง ดอกจันทร์ ๑ สลึง กระวาน ๑ สลึง กานพลู ๑ สลึง

เลือดแรด ๑ บาท ดอกคำไทย ๑ บาท ฝางเสน ๒ บาท เกสรดอกพิกุล ๑ ดอกบุนนาค ๑ ดอกสารภี ๑ ดอกบัวหลวง ๑ ดอกมะลิ ๑ ดอกจำปา ๑ ดอกกระดังงา ๑ ฤษณา ๑ กระลำพัก ๑ ชะลูด ๑ ขอนดอก ๑ อบเชยเทศ ๑ ชะเอมเทศ ๑ จันทน์ทั้ง ๒ ขมิ้นเครือ ๑ เอาเสมอภาค ต้มให้กิน

○ ยาบำรุงโลหิต

○ แก่นฝาง ดอกคำไทย ครั่ง เบญจกูล เทียน ๕ โกฎ ๕ เกสร ขมิ้นเครือ เถามวกแดง ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ กระวาน กานพลู สมอไทย สมอพิเภก แสมสาร แสมทะเล บำรุงโลหิต ใช้น้ำต้มดอกคำไทย หรือ ดอกคำฝอย เป็นน้ำกระสายยา

○ ยารัตนบรรจบ

○ ผงยา ๑๐๔ กรัม ประกอบด้วย

ก. เนื้อลูกสมอไทย ๑๖ กรัม

ข. โกฎก้านพร้าว ๘ กรัม

ค. เหง้าชิง โกฎเขมา โกฎพุงปลา โกฎเชียง โกฎสอ เทียนดำ เทียนขาว เทียนสัตตบุษย์ เทียนยาวพาณี เทียนแดง ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ดอกกานพลู เปลือกสมุล้วน ลูกกระวาน ลูกผักชีลา ใบพิมเสนต้น ดอกดีปลี หัวเปราะหอม การบูร อย่างละ ๔ กรัม

○ รสยาสุขุมร้อน

○ สรรพคุณ

○ ขับลมในไส้ บรรเทาอาการท้องอืดเฟ้อ

○ ปรับไฟธาตุย่อยอาหาร แก้อาการเสียดเสียด

○ ถ่ายอุจจาระ รุขในไส้

๖. กลุ่มยารักษาตามอาการ

- ยารักษากลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจ หวัด – ยาปราบชมพูทวีป
- ในผงยา ๔๖๕ กรัม ประกอบด้วย เหงือกปลาหมอ พริกไทยดำ ใบกัญชาเทศ หนังกิ่งละ ๑๒๐ กรัม หัสศุณเทศ ดอกกานพลู หนังกิ่งละ ๑๐ กรัม หัวบุงรอก เนื้อลูกสมอเทศ เนื้อลูกสมอไทย รากเจตมูลเพลิงแดง เหง้าชิง หนังกิ่งละ ๘ กรัม เทียนแดง เทียนตาตุ๊กแตน เทียนกลบ หนังกิ่งละ ๖ กรัม เทียนดำ โกฐสอ โกฐเขมา ลูกพิลังกาสา ลำพันทางหมู หนังกิ่งละ ๔ กรัม ดอกดีปลี การบูร หนังกิ่งละ ๒ กรัม ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน หนังกิ่งละ ๑ กรัม
- บรรเทาอาการหวัดในระยะแรก และอาการเนื่องจากการแพ้อากาศ
- ยารักษากลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจ – ไอ
- ยาแก้ไอผสมกานพลู – “รากชะเอมเทศ” มะนาวดอง บัวย มะแว้งเครือ มะขามป้อม กานพลู
- บรรเทาอาการไอ ขับเสมหะ
- ยาแก้ไอผสมมะขามป้อม – “มะขามป้อม” ใบเสนียด เกลือแกง “รากชะเอมเทศ”
- บรรเทาอาการไอ ขับเสมหะ
- ยาแก้ไอผสมมะนาวดอง – มะนาวดอง บัวย รากชะเอมเทศ ชะเอมไทย มะแว้งเครือ มะขามป้อม
- บรรเทาอาการไอ ขับเสมหะ

- ยาประสะมะแว้ง – “มะแว้งต้น” “มะแว้งเครือ” ใบสวาด ใบตานหม่อน ขมิ้นอ้อย กะเพราแดง
- บรรเทาอาการไอ มีเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ ช่วยขับเสมหะ ละลายมวนวาทรรกเกลือ

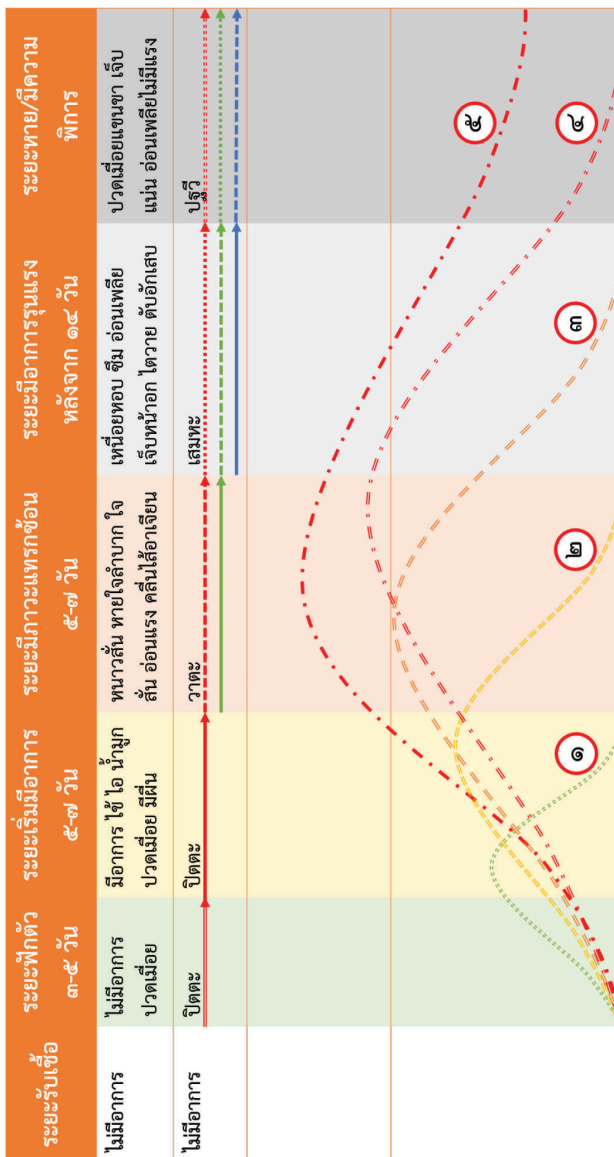

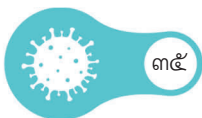
https://www.google.com/search?q=thai%20medicine&tbm=isch&hl=th&tbs=rim:Ca9dE_1Cv-vQijYfw6bteE0OhsglMCgIIABAAOgQIABAA&sa=X&ved=0CBwQullBahcKEwiY37Xsm4L3A-hUAAAAHQAAAAQBg&biw=1079&bih=643#imgsrc=ATfO7gEu3rMRRM&imgdli=PyYNBRvFjRCL9M

สรุปการดำเนินโรค COVID-19

การดำเนินของโรค

สรุปแนวทางการวางยารักษา

การดำเนินการของโรค

ระยะรับเชื้อ	ระยะฟักตัว ๓-๕ วัน	ระยะเริ่มมีอาการ ๕-๗ วัน	ระยะมีภาวะแทรกซ้อน ๕-๗ วัน	ระยะมีอาการรุนแรง หลังจาก ๑๔ วัน	ระยะหาย/มีความ พิการ
ไม่มีอาการ	ไม่มีอาการ ปวดเมื่อย	มีอาการ ไข้ ไอ น้ำมูก ปวดเมื่อย มีผื่น	หนาวสั่น หายใจลำบาก ใจ เต้น อ่อนแรง คลื่นไส้อาเจียน	เหนื่อยหอบ ชีพจรอ่อนเพลีย เจ็บหน้าอก ไตวาย ตับอักเสบ	ปวดเมื่อยแขนขา เจ็บ แน่น อ่อนเพลียไม่มีแรง
ไม่มีอาการ	ปวดเมื่อย	ปวดเมื่อย มีผื่น	วัดตะ	เสมหะ	ปฏิกิริยา
ไม่มีอาการ	ไม่มีอาการ ปวดเมื่อย	มีอาการ ไข้ ไอ น้ำมูก ปวดเมื่อย หนาวสั่น มี ผื่น	คอแห้ง ปวดเมื่อย มึนงง อ่อนแรง คลื่นไส้อาเจียน	เหนื่อยง่าย อ่อนเพลีย มึนงง ปวดเมื่อยอ่อนล้า	ปวดเมื่อย อ่อนล้า มึนงง วิงเวียน อ่อนเพลียเบื่อ อาหาร นอนไม่หลับ ท้องอืด
ฟ้าทะลายโจร	ฟ้าทะลายโจร ยาห้าราก ยาเขียวพอม	ฟ้าทะลายโจร ยาห้าราก ยาจันทน์ลีลา	ฟ้าทะลายโจร ยาห้าราก ยาประสะจันทน์แดง	ยาหอมนวโกษฐ์ ยาประสะจันทน์แดง ยาธาตุบรรจบ	ยาหอมนวโกษฐ์ ยาประสะจันทน์แดง ยาธาตุบรรจบ ยาจันทน์ลีลา ยาตรีผลา

๑

๒

๓

๔

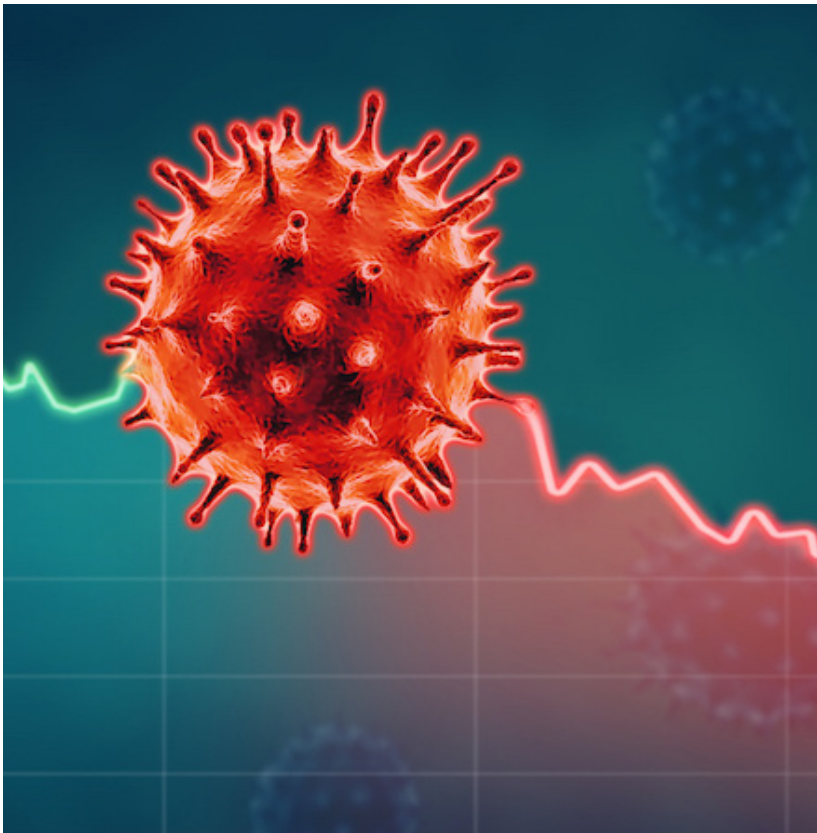
สรุปขั้นตอนในการรักษา

การรักษาไข้พิษใช้กาฬ

๑	การตั้งไข้พิษใช้ ๑ - ๗ วัน (ปีติตะ ๗ องศา) - ฟ้าทะลายโจร - ยาห้าาราก - ยาแก้พิษไข้ - ยาจันทน์ลีลา ยาเขียวหอม
๒	แปรไข้ ๘ - ๑๗ วัน (วาตะ ๑๐ องศา) ยาเขียวหอม
๓	ครอบไข้ ๑๘ - ๒๙ วัน (เสมหะ ๑๒ องศา) - ยาประสะจันทน์แดง - ยาเขียวหอม - ยาแก้พิษไข้ - ยาจันทน์ลีลา
๔	ลมปลายไข้ หลัง ๒๙ วัน ยาหอมแนวโกษฐ์ ยาประสะจันทน์แดง ยาธาตุบรรจบ
๕	รักษาตามอาการ - อาการไอ - ยาประสะมะเร็ง ยาอำมฤควาที ยาแก้ไอมะขามป้อม - อาการท้องเสีย - ยาธาตุบรรจบ ยามันทรธาตุ

เนื่องจาก COVID-19 เป็นโรคที่มีอาการรวดเร็วและรุนแรงจากการระบาดที่ผ่านมาพบว่ามีระยะของโรคตั้งแต่เริ่มติดเชื้อจนถึงสิ้นสุดการดำเนินโรคอยู่ที่ประมาณ ๑๔ วัน การรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยจึงจำเป็นที่จะต้องรักษาเร็วขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน โดยประมาณระยะเวลาในการดำเนินโรคจากปิตตะสมุฏฐานจนถึงสิ้นสุดเสมหะสมุฏฐานอยู่ที่ประมาณ ๑๔ วัน คือ กึ่งหนึ่งของระยะเวลาการตกสนิบัติสมุฏฐาน

ขั้นตอนการรักษา COVID-19 ด้วยการแพทย์แผนไทย

ระยะเริ่มต้น เป็นไข้

- ใช้สูง ปวดเมื่อยมีพิษไข้

๑

กระทั่งไข้ไข้ ๕ - ๗ วัน

- ฟ้าทะลายโจร
- ยาห้าจาก
- ยาแก้พิษไข้ - ยาจันทน์ลีลา
- ยาแก้ร้อนใน - ยาเจียวหอม

ระยะกลาง ใช้สงบ

- คอแห้ง ปวดเมื่อย มีงัสที่ระะ

๒

แปรไข้/ครอบไข้ ๘ - ๑๔ วัน

- ยาประสะจันทน์แดง
- ยาเขียวหอม
- ยาแก้พิษไข้ - ยาจันทน์ลีลา

ระยะปลาย หลงเข้ไข้

- เหนื่อยง่าย อ่อนเพลีย มีนตึงปวดเมื่อยอ่อนล้า

๓

ลมปลายไข้หลัง ๑๔ วัน

- ยาหอมนวโกษร
- ยาประสะจันทน์แดง
- ยาธาตุประจบ

อาการรวดเร็วและรุนแรงกว่าใช้พิษชนิดอื่น

๔

รักษาตามอาการ

- อาการไอ - ยาประสะมะแว้ง ยาอำมฤควาหิ ยาแก้ไอมะขามป้อม
- อาการเหนื่อย - ยาปราบชมพูทวีป
- อาการท้องเสีย - ยาธาตุประจบ ยามันทรธาตุ

การใช้ศาสตร์การแพทย์แผนไทย ร่วมรักษาตามแนวทางกรมการแพทย์

วัตถุประสงค์

๑. ผู้ติดเชื้อCOVID-19 เข้าถึงการดูแลรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก ที่มีคุณภาพและปลอดภัย
๒. ผู้ติดเชื้อCOVID-19 ได้รับการรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก ที่มีคุณภาพและปลอดภัย บูรณาการกับการแพทย์แผนปัจจุบันด้วยแนวทางการรักษาที่เหมาะสม อย่างทันทั่วถึง
๓. ผู้ติดเชื้อCOVID-19 ที่ได้รับการรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือกมีผลลัพธ์การดูแลรักษาที่ดี
๔. ผู้ติดเชื้อCOVID-19 ที่ได้รับการรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก ลดความเจ็บป่วยที่มีความรุนแรง ลดการเกิดภาวะแทรกซ้อน และลดอัตราการเสียชีวิต
๕. ผู้ติดเชื้อCOVID-19 ที่ได้รับการรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก ลดการแพร่กระจายเชื้อในครอบครัว และชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย

๑. ผู้ที่มีความเสี่ยงสูง กลุ่มผู้ติดเชื้อเข้าข่ายCOVID-19 (Probable case COVID-19)
๒. ผู้ติดเชื้อCOVID-19 กลุ่มไม่มีอาการ (Asymptomatic COVID-19)
๓. ผู้ติดเชื้อCOVID-19 กลุ่มมีอาการเล็กน้อย (Mild symptomatic COVID-19)

แนวทางการรักษาของกรมการแพทย์ ประกาศเมื่อ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๕

ฉบับปรับปรุง วันที่ 21 มีนาคม 2565 สำหรับแพทย์และบุคลากรสาธารณสุข
แนวทางเวชปฏิบัติ การวินิจฉัย ดูแลรักษา และป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาล
กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

หน้า ที่ 1

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
THAILAND FOOD AND DRUG ADMINISTRATION

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
Department of Medical Sciences

กรมสุขภาพจิต
Department of Mental Health

กรมควบคุมโรค
Department of Disease Control

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

กรมการแพทย์
Department of Medical Services

CPG COVID-19 สำหรับแพทย์และบุคลากรสาธารณสุข

ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 21 วันที่ 21 มีนาคม 2565

โดยความร่วมมือของคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ และผู้แทนทีมแพทย์ที่ปฏิบัติงาน
ในการดูแลรักษาผู้ป่วยโควิด ได้ทบทวนและปรับแนวทางการดูแลรักษาผู้ป่วย ตามข้อมูลวิชาการใน
ประเทศ และต่างประเทศ

การปรับแนวทางเวชปฏิบัติ ฉบับนี้ มีประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ปรับคำแนะนำเกี่ยวกับการตรวจวินิจฉัยด้วย antigen test kit (ATK)
2. ปรับแนวทางการดูแลรักษาในกลุ่มผู้ไม่มีอาการ กลุ่มที่มีอาการเล็กน้อย กลุ่มที่มีอาการปานกลาง และ กลุ่มอาการรุนแรง
3. เพิ่มข้อบ่งชี้ในการใช้ยาต้านไวรัส และยาอื่น ๆ

**ฉบับปรับปรุง วันที่ 21 มีนาคม 2565 สำหรับแพทย์และบุคลากรสาธารณสุข
แนวทางเวชปฏิบัติ การวินิจฉัย ดูแลรักษา และป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาล
กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)**

หน้า 3

คำนิยามผู้ป่วยสงสัย (Suspected case) ตามการเฝ้าระวัง และสอบสวนโรค

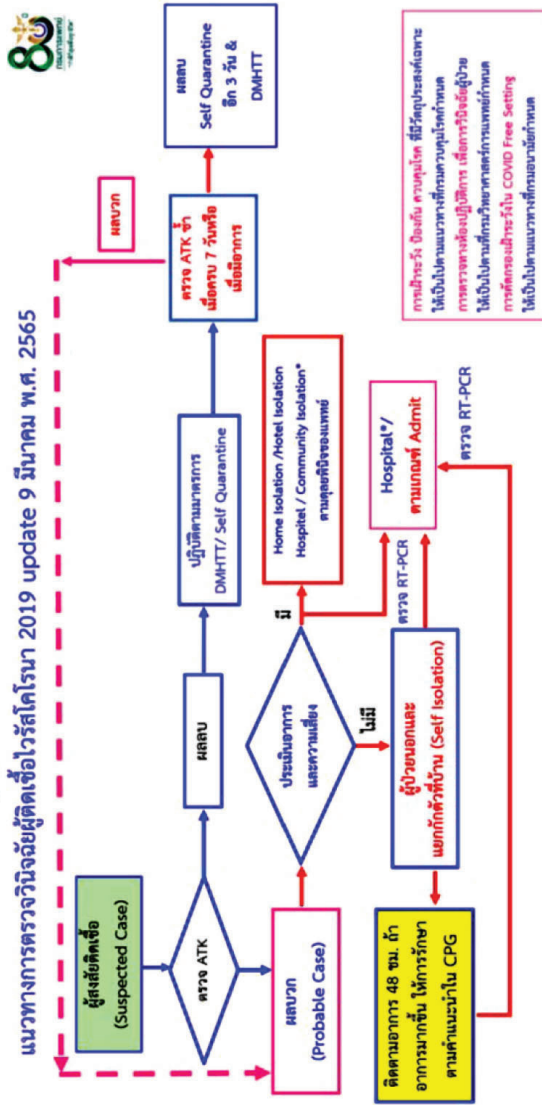
การเฝ้าระวังโรคเฉพาะราย (Case definition for surveillance) (กองระบาดวิทยา วันที่ 24 มกราคม 2565)

1. เกณฑ์ทางคลินิก (Clinical criteria) ผู้ที่มีอาการตามเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้
 - 1.1 มีอาการอย่างน้อย 2 อาการดังต่อไปนี้ 1) ไข้ 2) ไอ 3) มีน้ำมูก/คัดจมูก 4) เจ็บคอ 5) มีเสมหะ **หรือ**
 - 1.2 มีอาการอย่างใดอย่างหนึ่งข้อ (1) ร่วมกับ อาการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ ได้แก่ 1) ถ่ายเหลว 2) ปวดกล้ามเนื้อ 3) ปวดศีรษะ 4) คลื่นไส้/อาเจียน 5) ท้องเสีย 6) อ่อนเพลีย 7) มีผื่นขึ้น **หรือ**
 - 1.3 มีอาการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ 1) หอบเหนื่อย 2) หายใจลำบาก 3) ความผิดปกติของการได้รับกลิ่น/ได้รส 4) สับสนหรือระดับความรู้สึกตัวลดลง **หรือ**
 - 1.4 มีอาการติดเชื้อทางเดินหายใจรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ 1) มีอาการปอดอักเสบ/ภาพถ่ายรังสีทรวงอกพบมีปอดอักเสบที่ไม่ทราบสาเหตุหรือหาสาเหตุไม่ได้ภายใน 48 ชั่วโมง **หรือ** 2) มีภาวะระบบทางเดินหายใจล้มเหลวเฉียบพลันรุนแรง (acute respiratory distress syndrome: ARDS) **หรือ**
 - 1.5 แพทย์ผู้ตรวจรักษาสงสัยว่าเป็นโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
 2. เกณฑ์ทางระบาดวิทยา (Epidemiological criteria)
 - 2.1 อาศัยอยู่หรือเดินทางมาจากพื้นที่ที่มีการระบาดของโรคทั้งจากต่างประเทศและในประเทศในช่วง 14 วัน ที่ผ่านมา
 - 2.2 สัมผัสใกล้ชิดกับผู้ติดเชื้อเข้าข่าย/ผู้ติดเชื้อยืนยันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ช่วง 14 วัน หลังสัมผัสผู้ติดเชื้อ
 3. เกณฑ์การตรวจทางห้องปฏิบัติการ (Laboratory criteria) ผู้ที่มีประวัติเข้าได้กับเกณฑ์การวินิจฉัยข้างต้น ควรได้รับการเก็บตัวอย่าง โดยมีการตรวจทางห้องปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง ดังนี้
- การตรวจหาเชื้อ/แอนติเจน/สารพันธุกรรมของเชื้อ (Pathogen identification)**
- 3.1 วิธี Real-time polymerase chain reaction (RT-PCR) หรือ sequencing หรือเพาะเชื้อโดยการเก็บตัวอย่างด้วยวิธี nasopharyngeal swab/nasal swab/throat swab บริเวณลำคอ หลังโพรงจมูก หรือน้ำลาย เพื่อหาสารพันธุกรรมของเชื้อไวรัส SARS-CoV-2
 - 3.2 การตรวจด้วยชุดตรวจเพื่อตรวจหาสารหรือโปรตีนของเชื้อไวรัส (Antigen test kit, ATK) ที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) โดยการเก็บตัวอย่างด้วยวิธี nasopharyngeal swab/nasal swab/throat swab บริเวณลำคอ หลังโพรงจมูก หรือน้ำลาย

แนวทางการตรวจวินิจฉัยผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

แนวทางการตรวจวินิจฉัยผู้สงสัยติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (กรมการแพทย์ วันที่ 21 มีนาคม 2565)

แนวทางการตรวจวินิจฉัยผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 update 9 มีนาคม พ.ศ. 2565

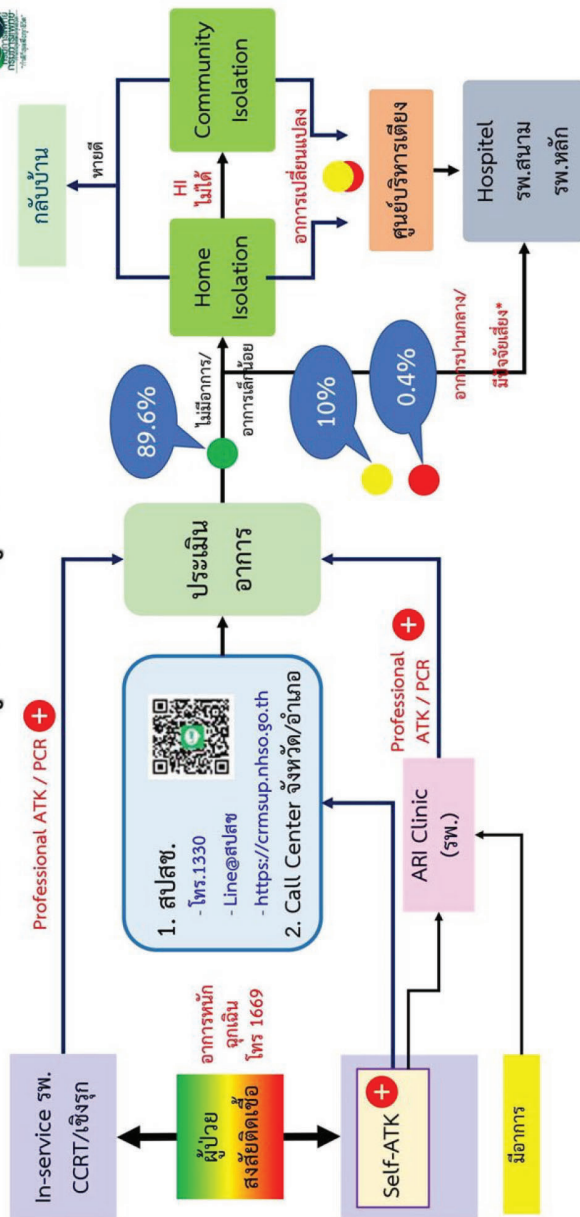

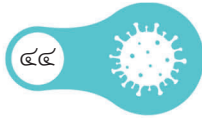
หมายเหตุ

*admit ในโรงพยาบาลหรือ community isolation ที่ต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น ต้องตรวจ RT-PCR

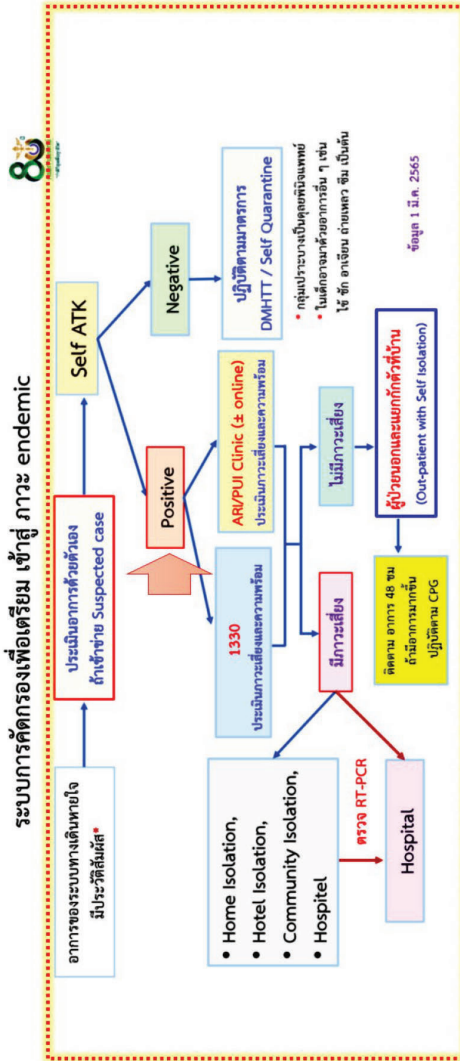

แนวทางการนำผู้ติดเชื้อเข้าสู่ระบบการรักษาพยาบาล

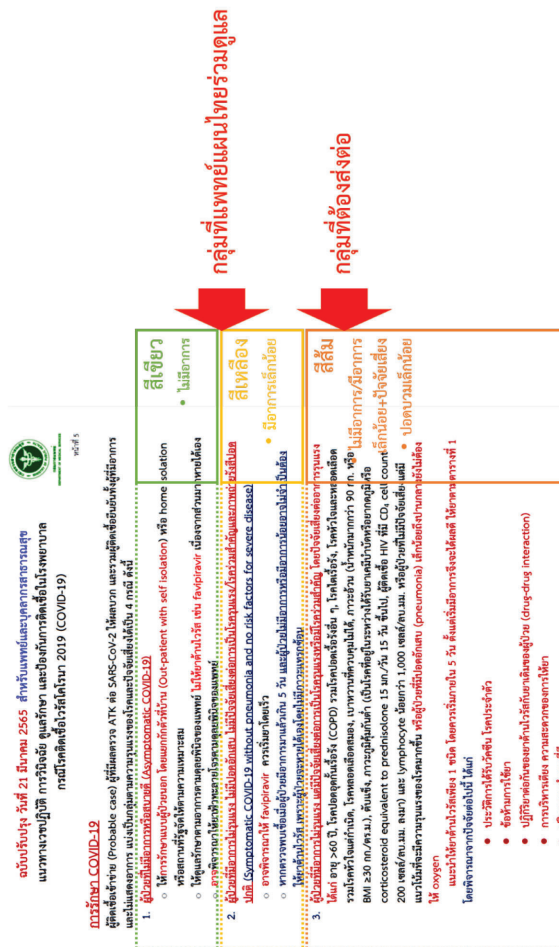

แนวทางการคัดกรองเพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้ป่วย COVID-19 แบบโรคประจำถิ่น (Endemic) (กรมการแพทย์ 1 มีนาคม 2565)

- หมายเหตุ**
- admit ในโรงพยาบาลหรือ community isolation ที่ต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น ต้องตรวจ RT-PCR
 - การประเมินภาวะเสี่ยงในผู้ป่วยที่มีอาการไม่รุนแรง แต่มีปัจจัยต่อการเป็นโรครุนแรงหรือมีโรคร่วมสำคัญ ข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้ได้แก่
- 1) อายุ >60 ปี (กรณีที่เป็น OPD อาจปรับได้ตามดุลยพินิจของแพทย์)
 - 2) โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (COPD) รวมโรคปอดเรื้อรังอื่น ๆ
 - 3) โรคไตเรื้อรัง (CKD)
 - 4) โรคหัวใจและหลอดเลือดรวมทั้งหัวใจแตกฉาน
 - 5) โรคหลอดเลือดสมอง
 - 6) เบาหวานที่ควบคุมไม่ได้
 - 7) ภาวะอ้วน (น้ำหนักมากกว่า 90 กก. หรือ BMI >30 กก./ตร.ม.)
 - 8) ดับแข็ง ภาวะภูมิคุ้มกันต่ำ และ lymphocyte น้อยกว่า 1,000 เซลล์/ลบ.มม.

แพทย์แผนไทยสามารถร่วมดูแลรักษาในผู้ป่วยกลุ่มที่ไม่มีอาการ (สีเขียว) และกลุ่มที่มีอาการเพียงเล็กน้อย (สีเหลือง) ทั้งนี้แนวทางในการร่วมรักษาอาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละจังหวัด ขึ้นอยู่กับการตกลงเป็นแนวทางการรักษาร่วมกันในจังหวัดนั้น

ฉบับปรับปรุง วันที่ 21 มีนาคม 2565 สำหรับแพทย์และบุคลากรสาธารณสุข
แนวทางเวชปฏิบัติ การวินิจฉัย ดูแลรักษา และป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาล
กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

หน้า 13

คำแนะนำในการส่งผู้ป่วย COVID-19

- หากผู้ป่วยมีอาการรุนแรงเกินกว่าที่โรงพยาบาลต้นทางจะดูแลได้ ควรส่งต่อโรงพยาบาลแม่ข่ายที่ศักยภาพสูงกว่า
- โรงพยาบาลต้นทาง ควรประสานการส่งต่อผู้ป่วยในระยะเริ่มแรก

พิจารณาจาก

- SpO₂ ที่ room air $\leq 94\%$
- Rapid progressive pneumonia ใน 48 ชั่วโมง หลังรับรักษา

กลุ่มที่แพทย์แผนไทยร่วมดูแล

ตารางที่ 3 โรงพยาบาลในการรับส่งต่อผู้ป่วย

ผู้ป่วย COVID-19	โรงพยาบาล
1) COVID-19 case ที่ไม่มีอาการ (asymptomatic) หรือ probable case	ผู้ป่วยนอก (Outpatient & Self Isolation) หรือแยกกักที่บ้านหรือสถานที่รัฐจัดให้
2) COVID-19 case with mild symptoms และภาพถ่ายรังสีปอดปกติ ที่ไม่มีภาวะเสี่ยง/โรคร่วมสำคัญ	แยกกักที่บ้านหรือสถานที่รัฐจัดให้
3) COVID-19 case ที่มีปัจจัยเสี่ยง/โรคร่วมสำคัญ อาจไม่มีการหรือมีอาการเล็กน้อย หรือมีปอดอักเสบเล็กน้อย	โรงพยาบาลหรือสถานที่รัฐจัดให้
4) COVID-19 case with pneumonia หรือมี SpO ₂ ที่ room air น้อยกว่า 94%	โรงพยาบาล

การให้ยาสมุนไพรฟ้าทะลายโจร

จากผลการวิจัยของการแพทย์แผนตะวันตกพบว่า ฟ้าทะลายโจร มีผลในการรักษาผู้ที่ติดเชื้อ COVID-19 ได้เมื่อกินในขนาดยาที่มีปริมาณ คำนวณ Andrographolide ๑๘๐ mg/day กินโดยให้เริ่มกินเร็วที่สุด ที่รู้ว่ามีอาการติดเชื้อ ให้ติดต่อกัน ๕ วัน โดยแบ่งเป็นกินก่อนอาหาร วันละ ๓ - ๔ มื้อ

คำแนะนำเพิ่มเติมในการดูแลรักษา

1. Exercise-induced hypoxia ทำโดยการให้ผู้ป่วยเป็นจักรยานอากาศ (นอนหงายแล้วปั่นขาแบบปั่นจักรยาน) นาน 3 นาที หรืออาจให้เดินข้างเตียงไปมา 3 นาที ขึ้นไป แล้ววัดค่า SpO_2 เทียบกับระหว่างก่อนทำและหลังทำ หากมี SpO_2 ลดลง $\geq 3\%$ ขึ้นไปถือว่า “ผลเป็นบวก”
2. จากการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนหลังของผู้ป่วย 744 ราย ในประเทศไทย พบว่าปัจจัยสำคัญที่ลดความเสี่ยงของภาวะรุนแรง ได้แก่ การใช้ high flow oxygenation การใส่ท่อช่วยหายใจ การเข้าหอผู้ป่วยวิกฤตหรือเสียชีวิต คือ **การได้รับการรักษาด้วย favipiravir เร็ว ภายใน 4 วัน ตั้งแต่เริ่มมีอาการ** นอกจากนี้ การศึกษาหลายรายงานพบว่า favipiravir ช่วยลดปริมาณไวรัสได้ตั้งแต่วันแรกที่ผู้ป่วยจะมีอาการหนัก และพิจารณาให้ผู้ป่วยที่มีอาการมาก โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีโรคร่วมควรเริ่มให้ยาเร็วที่สุด
3. การรวบรวมรายงานการวิจัยเรื่อง favipiravir โดยวิธี systematic review and meta-analysis พบว่า favipiravir ไม่ช่วยลดอัตราการเสียชีวิต ในผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรงปานกลางถึงรุนแรงมาก แต่ในกลุ่มที่ไม่มีอาการหรืออาการน้อย อาจจะช่วยลดระยะเวลาการมีอาการโดยเฉพาะถ้าให้ยาเร็ว แต่ยังไม่มีการศึกษาแบบ double-blind, randomized control ขนาดใหญ่ การศึกษาขององค์การอนามัยโลก พบว่า remdesivir ไม่ช่วยลดอัตราการเสียชีวิต แต่การศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่ายานี้อาจจะมีประโยชน์ จึงเป็นยาที่แนะนำให้ใช้ในแนวทางปฏิบัติสำหรับการรักษา COVID-19 ของ National Institute of Health
5. การพิจารณาใช้ยาฟ้าทะลายโจรในการรักษา COVID-19
 - พิจารณาใช้ฟ้าทะลายโจรในผู้ป่วยที่ไม่มีอาการหรือมีอาการน้อย ไม่มีปัจจัยเสี่ยงต่อ COVID-19 ที่รุนแรง และไม่มียาห้ามต่อการใช้ฟ้าทะลายโจร ขณะนี้กำลังมีการศึกษาเพิ่มเติม
 - ยังไม่มีข้อมูลการศึกษาผลการใช้ฟ้าทะลายโจรร่วมกับยาต้านไวรัสชนิดอื่น และไม่แนะนำให้ใช้ฟ้าทะลายโจรเพื่อป้องกัน COVID-19
6. ไม่แนะนำให้ใช้ chloroquine, hydroxychloroquine และ azithromycin ในการรักษา COVID-19
7. ไม่แนะนำให้ corticosteroid ในรายที่มีอาการไม่รุนแรง (ไม่ต้องให้ออกซิเจนเสริม) หรือไม่มีอาการปอดอักเสบ

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกันกับแนวทางการรักษา COVID-19 ของกรมการแพทย์ จึงให้แพทย์แผนไทยสั่งการรักษาด้วยยาสมุนไพรฟ้าทะลายโจรเป็นยาหลักให้กับผู้ป่วยทุกรายที่แพทย์แผนปัจจุบันไม่ได้สั่งการรักษาด้วยยา Favipiravir หรือยาต้านไวรัสตัวอื่น

ฉบับปรับปรุง วันที่ 21 มีนาคม 2565 สำหรับแพทย์และบุคลากรสาธารณสุข
แนวทางเวชปฏิบัติ การวินิจฉัย ดูแลรักษา และป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาล
กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

หน้า ที่ 10

ตารางที่ 2 ขนาดยารักษา COVID-19 ที่แนะนำให้ใช้ในผู้ใหญ่และเด็ก

ยา/ขนาดยาในผู้ใหญ่	ขนาดยาในผู้ป่วยเด็ก	ข้อควรระวัง/ผลข้างเคียงที่พบบ่อย
ยาฟ้าทะลายโจร ชนิด ขนาดยา และการให้ยา - ใช้ยาฟ้าทะลายโจรชนิดแคปซูลหรือยาเม็ดที่มีสารฟ้าทะลายโจรชนิดสารสกัด (extract) หรือผงบด (crude drug) ซึ่งระบุปริมาณของสาร andrographolide เป็น มก. ต่อ capsule หรือ เป็น % ของปริมาณยา - คำนวณให้ได้สาร andrographolide 180 มก./คน/วัน แบ่งให้ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร กินติดต่อกัน 5 วัน (ถ้าจำนวน capsule ต่อครั้งมาก อาจแบ่งให้ 4 ครั้ง ต่อวัน) - เริ่มยาเร็วที่สุดหลังการติดเชื้อ SARS-CoV-2	ยังไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะแนะนำการใช้ในเด็กเพื่อการรักษา COVID-19 ควรปรึกษาแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ	ข้อห้าม: ห้ามใช้ในกรณี - คนที่มีประวัติแพ้ยาฟ้าทะลายโจร - หญิงตั้งครรภ์/อาจจะตั้งครรภ์ และหญิงที่กำลังให้นมบุตร เพราะข้อมูลในทางทฤษฎีชี้แนะว่าอาจมีผลต่อ uterine contraction และทารกผิดปกติ ข้อควรระวัง - การใช้ร่วมกับยาลดความดันและยาที่มีฤทธิ์ป้องกันการแข็งตัวของเลือด เช่น warfarin, aspirin และ clopidogrel เพราะอาจเสริมฤทธิ์กัน - ยังไม่มีข้อมูลการปรับขนาดยาในผู้ป่วยโรคไตรุนแรงหรือโรคตับ ผลข้างเคียง: - ปวดท้อง ท้องเดิน คลื่นไส้ ใจสั่น เบื่ออาหาร เวียนศีรษะ (พบมากขึ้นเมื่อใช้ขนาดสูงหรือนานเกิน) - อาจเกิดลมพิษหรือ anaphylaxis (พบน้อย) - ผลไม่พึงประสงค์อาจเกิดจากยาอื่นที่ร่วมด้วย

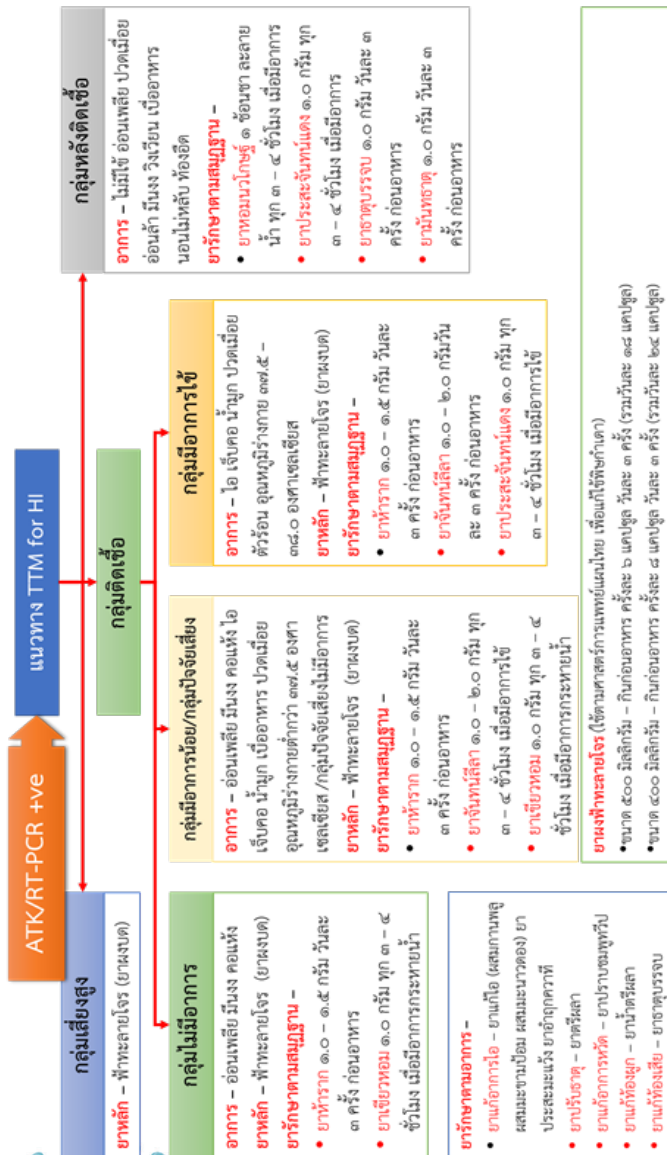
ทั้งนี้การรักษาด้วยยาสมุนไพรฟ้าทะลายโจรตามหลักการแพทย์แผนไทย มิได้มีวัตถุประสงค์ที่จะใช้เพื่อการกำจัดหรือว่าต้านไวรัส แต่เป็นการใช้เพื่อรักษาตามสมุฏฐานวินิจฉัยของโรคที่เป็นไข้สูงและมีอาการของไข้พิษโลหิตกำเดา จึงได้ใช้ยาที่มีรสชาติดมเย็นเพื่อควบคุมปิตตะที่กำเริบรุนแรงนั้น และด้วย COVID-19 เป็นโรคที่รุนแรง การปรับยาในการรักษา จึงต้องปรับยาให้แรงไปตามกำลังโรคด้วยขนาดยาฟ้าทะลายโจรจึงต้องสูงกว่าการรักษาไข้หวัดทั่วไป

การรักษาตามสมุฏฐานการแพทย์แผนไทย

COVID-19 เป็นโรคอุบัติใหม่ที่มีอาการคล้ายกันกับ “ไข้พิษไข้กาฬ” ตามตำราการแพทย์แผนไทย แต่ว่ามีอาการบางอย่างที่แตกต่างกันออกไป มีการดำเนินโรคที่รวดเร็วและรุนแรง และมีอาการของสมุฏฐานแทรกที่ตกไปถึงปฐวีธาตุได้หลายประการ การรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยจึงอ้างอิงตามคัมภีร์ในการรักษาไข้พิษไข้กาฬ แต่ว่าแพทย์พึงจะต้องพิจารณาอาการผู้ป่วยไข้แต่ละรายให้ดีกว่ามีสมุฏฐานใดที่แตกต่างกันออกไป หรือว่ามีสมุฏฐานใดที่แทรกซ้อนรุนแรงขึ้นมา ก็ต้องปรับการรักษาไปตามสมุฏฐานนั้น

การรักษาตามมาตรฐานการแพทย์แผนไทย

หมายเหตุ: ยาฟ้าทะลายโจรขนาด ๕๐๐ มิลลิกรัม ที่แนะนำให้กินก่อนอาหาร ครั้งละ ๖ แคปซูล วันละ ๓ ครั้ง (รวมวันละ ๑๘ แคปซูล) นี้เป็นตัวอย่างการคำนวณจากยาผงบดฟ้าทะลายโจรที่มีปริมาณ Andrographolide ประมาณ ๒% แต่ในปัจจุบันนี้บริษัทผู้ผลิตแต่ละบริษัทได้มีการแจ้งขนาดความเข้มข้นของ Andrographolide ที่แตกต่างกันตามคุณภาพวัตถุดิบของตน การกินยาฟ้าทะลายโจรจึงให้ยึดหลักการว่าคำนวณให้ได้ Andrographolide ๑๘๐ mg/day ดังนั้นยาของแต่ละบริษัทจึงอาจจะมีขนาดการกินที่แตกต่างไปจากตัวอย่างนี้ได้

การดูแลรักษากลุ่มไม่มีอาการ

- อาการ – มักจะเป็นระยะเริ่มต้นการติดเชื้อไม่เกิน ๕ วัน หรือ บางรายอาจจะไม่มีอาการเลย
 - อ่อนเพลีย มึนงง คอแห้ง ปวดเมื่อยเนื้อตัวแต่ไม่มีไข้ตัวร้อน
- ยาหลัก – ฟ้าทะลายโจร (ยาผงบด)
- ยารักษาตามสมุฏฐาน
 - กระทั่งพิษไข้ – ยาहारาก ๑.๐ – ๑.๕ กรัม วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร
 - รุพิษกำเดาความร้อน – ยาเขียวหอม ๑.๐ กรัม ทุก ๓ – ๔ ชั่วโมง เมื่อมีอาการกระหายน้ำ
- ยารักษาตามอาการ
- ยาแก้อาการไอ – ยาแก้ไอ (ผสมگانพลู ผสมมะขามป้อม ผสมมะนาวดอง) ยาประสะมะแว้ง ยาอำมฤควาที

การดูแลรักษาจากกลุ่มมีอาการเล็กน้อย/ กลุ่มปัจจัยเสี่ยงไม่มีอาการ

- อาการ – มักจะเริ่มมีอาการประมาณวันที่ ๓ – ๕ หลังการติดเชื้อหรือบางรายเป็นตั้งแต่ต้น
 - อ่อนเพลีย มึนงง คอแห้ง ไอ เจ็บคอ น้ำมูก เบื่ออาหาร ปวดเมื่อย อุณหภูมิร่างกายต่ำกว่า ๓๗.๕ องศาเซลเซียส
- ยาหลัก ฟาโทะลายโจร (ยาผงบด)
- ยารักษาตามสมุฏฐาน
 - กระทุ้งพิษไข้ – ยาห้ารอก ๑.๐ – ๑.๕ กรัม วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร
 - รุพิษกำเดาความร้อน – ยาเขียวหอม ๑.๐ กรัม ทุก ๓ – ๔ ชั่วโมง เมื่อมีอาการกระหายน้ำ
 - ใช้สูงเป็นบางครั้งหรือหนาวสั่น – ยาจันทน์ลีลา ๑.๐ – ๒.๐ กรัม ทุก ๓ – ๔ ชั่วโมง เมื่อมีอาการไข้
- ยารักษาตามอาการ
 - ยาแก้อาการไอ – ยาแก้ไอ (ผสมกานพลู ผสมมะขามป้อม ผสมมะนาวดอง) ยาประสะมะแว้ง ยาอำมฤควาที
 - ยาแก้อาการหวัด – ยาปราบชมพูทวีป
 - ยาแก้ท้องผูก – ยาน้ำตรีผลา
 - ยาแก้ท้องเสีย – ยาธาตุบรรจบ

การดูแลรักษาจากกลุ่มมีอาการไข้

- อาการ – มักจะเริ่มมีอาการหลังจากวันที่ ๕ หลังการติดเชื้อ หรือบางรายเป็นตั้งแต่ต้น
- ไอ เจ็บคอ น้ำมูก ปวดเมื่อย ตัวร้อน อุณหภูมิร่างกาย ๓๗.๕ – ๓๘.๐ องศาเซลเซียส
- ยาหลัก ฟาโทะลายโจร (ยาผงบด)
- ยารักษาตามสมุฏฐาน
 - กระทั่งพิษไข้ – ยาห้ารอก ๑.๐ – ๑.๕ กรัม วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร
 - ไข้ตัวร้อนหรือบางครั้งหนาวสั่น – ยาจันทน์ลีลา ๑.๐ – ๒.๐ กรัม วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร
 - ไข้สูงปวดเมื่อยเนื้อตัวเป็นบางครั้ง ปวดศีรษะมึนตึ๊งใจสั่น – ยาประสะจันทน์แดง ๑.๐ กรัม ทุก ๓ – ๔ ชั่วโมง เมื่อมีอาการไข้
- ยารักษาตามอาการ
 - ยาแก้อาการไอ – ยาแก้ไอ (ผสมกานพลู ผสมมะขามป้อม ผสมมะนาวดอง) ยาประสะมะแว้ง ยาอำมฤควาที
 - ยาแก้อาการหวัด – ยาปราบชมพูทวีป
 - ยาแก้ท้องผูก – ยาน้ำตรีผลา
 - ยาแก้ท้องเสีย – ยาธาตุบรรจบ

การดูแลรักษาจากกลุ่มหลังติดเชื้อ

- อาการ – มีอาการหลังจากหายแล้วต่อเนื่องไปอีกเป็นระยะเวลาประมาณ ๒ สัปดาห์
- ไม่มีไข้ อ่อนเพลีย ปวดเมื่อย อ่อนล้า มึนงง วิงเวียน เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ ท้องอืด
- ยารักษาตามสมุฏฐาน
 - อาการลมปลายไข้ – ยาหอมนวโกฐ ๑ ช้อนชา ละลายน้ำทุก ๓ – ๔ ชั่วโมง เมื่อมีอาการ
 - อาการปวดเมื่อย ไข้ต่ำ – ยาประสะจันทน์แดง ๑.๐ กรัมทุก ๓ – ๔ ชั่วโมง เมื่อมีอาการ
 - รุพิษตกค้าง ปรับธาตุ – ยาธาตุบรรจบ ๑.๐ กรัม วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร
 - อาการท้องเสีย – ยามันทธาตุ ๑.๐ กรัม วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร
- ยารักษาตามอาการ
 - ยาแก้อาการไอ – ยาแก้ไอ (ผสมกานพลู ผสมมะขามป้อม ผสมมะนาวดอง) ยาประสะมะแว้ง ยาอำฤควาที
 - ยาแก้อาการหวัด – ยาปราบชมพูทวีป
 - ยาแก้ท้องผูก – ยาน้ำตรีผลา
 - ยาแก้ท้องเสีย – ยาธาตุบรรจบ
 - ถ้ากลับมามีไข้หรือหนาวสั่น – ยาจันทน์ลีลา ๑.๐ – ๒.๐ กรัมทุก ๓ – ๔ ชั่วโมง เมื่อมีอาการไข้

การใช้ยาสมุนไพร

- สารสำคัญที่ออกฤทธิ์
 - ตัวยาในสมุนไพรที่ระเหยเป็นไอได้เมื่อโดนความร้อนระดับน้ำเดือด
- สรรพคุณ
 - ลดอาการบวมคัดคั่งของทางเดินหายใจ
 - ขยายทางเดินหายใจ
 - ลดอาการอักเสบของปอดและทางเดินหายใจ
 - ละลายเสมหะที่อุดตันทางเดินหายใจ
- เครื่องยา
 - ขิง ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด ลูกมะกรูด หอมแดง กระชาย ขมิ้นไพล ใบมะขาม ใบหนาด ใบส้มป่อย และอื่นๆ
- สรรพคุณของน้ำมันหอมระเหยในเครื่องยาสมุนไพร
 - ขิง
 - สารสำคัญ ส่วนใหญ่เป็นสารในกลุ่ม sesquiterpenes ๗๐-๙๐% กระตุ้นการไหลเวียนของโลหิต ยับยั้งอาการปวดและป้องกันการอักเสบ
 - ด้านเชื้อแบคทีเรีย และด้านการอักเสบ - Zingiberene, ar-Curcumene, B-Sesquiphellandrene และ Camphene
 - ด้านออกซิเดชัน (antioxidant) และด้านการอักเสบ (antiinflammatory) - Gingerol (phenolic compounds)

○ ช้า

- สารสำคัญ Eucalyptol (1,8 Cineole), β -pinene, α -Pinene, α -Terpineol, Borneol, Camphor, Camphene
- ด้านการอักเสบ ด้านเชื้อแบคทีเรีย เชื้อรา ลมพิษ โรคผิวหนัง กลากเกลื้อน ลดการอักเสบของข้อ ใช้รักษาโรคไขข้ออักเสบ ช่วยเพิ่มการไหลเวียนโลหิต

○ ตะไคร้

- สารสำคัญ Myrcene, Citronellal, Geranyl Acetate, Nerol, Geraniol, Neral, Limonene, Citral
- คลายวิตกกังวล บรรเทาความเครียด บรรเทาอาการซึมเศร้า ด้านเชื้อรา และแบคทีเรีย ต้านอนุมูลอิสระ (antioxidant) แก้อักเสบ

○ ใบมะกรูด ผิวมะกรูด

- สารสำคัญ Citronellal, β -myrcene, limonene, terpinen-4-ol, citronellol, citronellyl acetate, geranial, geranial acetate, β -pinene, neral, Limonene, β -Pinene และ Sabinene
- เพิ่มการไหลเวียนเลือด กระจายเลือด คลายความเครียด ลดอาการซึมเศร้า ทำให้จิตใจสงบ ยับยั้งเชื้อจุลินทรีย์ ระวังการเจริญของเชื้อรา ยับยั้งแบคทีเรีย ช่วยกำจัดกลิ่นเหม็น และ กลิ่นตัว

○ หอมแดง

- สารสำคัญ Allicin ช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์
- Coumarins ทำให้มีฤทธิ์ความเผ็ดร้อน ช่วยต้านการอักเสบ ด้านเชื้อแบคทีเรียและต้านอนุมูลอิสระ ช่วยกระตุ้นระบบไหลเวียนโลหิต
- บรรเทาอาการหวัด คัดจมูก ไอเรื้อรัง

○ กระชาย

- สารสำคัญ Camphor, Geraniol, (E)- β -ocimene, 1,8-cineole, Camphene and Methyl cinnamate
- ลดอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ แก้อาการเสียด ลดการบีบตัว อาการปวดเกร็ง อาการหดตัวของกล้ามเนื้อระบบทางเดินอาหาร และลำไส้
- Camphor, 1,8 cineol, trans-geraniol, camphene และ methyl cinnamate เป็นสารสำคัญทางธรรมชาติที่พบในน้ำมันหอมระเหยกระชาย มีประสิทธิภาพในการยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์
- pinostrobin ที่ออกฤทธิ์ต้านการเจริญของเชื้อรา สาเหตุของโรคกลากเกลื้อน
- ยับยั้งสาร cytokines ที่ก่อให้เกิดอาการอักเสบ ช่วยบรรเทาอาการไขข้ออักเสบ ลดอาการบวมและปวด

○ ไพล

- สารสำคัญ Sabinene, γ -Terpinene, Terpinen-4-ol, DMPBD

- ฤทธิ์ด้านการอักเสบ ต้านเชื้อจุลินทรีย์ ยับยั้งการติดเชื้อ
ต้านเชื้อแบคทีเรีย
- สารชีวภาพ DMPBD ในปริมาณมาก และสามารถสกัดนำมา
ใช้ได้ในรูปแบบของน้ำมันหอมระเหย มีฤทธิ์บรรเทาอาการปวด
อาการฟกช้ำ และอักเสบของกล้ามเนื้อ
- Sabinene และTerpinen-4-ol มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ
- บรรเทาอาการภูมิแพ้ หอบหืด หัวใจ หรือโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบ
ทางเดินหายใจ
- **ไขมัน**
 - สารสำคัญ Turmerone, Curcumin, Sesquiterpene alcohol,
Zingeriberene, Sesquiterpene hydrocarbons,
d-a-phellandrene, Cineol, d-sabinene, d-borneol,
Valeric acid
 - ต้านอนุมูลอิสระ ต้านการอักเสบ ต้านเชื้อแบคทีเรีย
ต้านการเจริญพันธุ์ของเนื้อที่ผิดปกติ ต้านอาการซึมเศร้า
 - บำรุงผิว ลดอาการผื่นคัน ต้านการเกิดริ้วรอย ช่วยบรรเทา
อาการของโรคผิวหนัง
 - ลดอาการหวัดคัดจมูก ภูมิแพ้ทางเดินหายใจ
 - รักษาข้ออักเสบ บรรเทาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ
 - ป้องกันการเกิดแผลในกระเพาะอาหาร และมีฤทธิ์ช่วยสมานแผล
ในกระเพาะอาหาร

กลุ่มอาการหลังCOVID-19 (Post-COVID Syndrome)

เป็นกลุ่มอาการผิดปกติที่เกิดขึ้นใหม่หรือต่อเนื่องภายหลังการติดเชื้อCOVID-19 ส่วนมากเป็นตั้งแต่ ๓ เดือน นับจากวันตรวจพบเชื้อ และมีอาการต่อเนื่องอย่างน้อย ๒ เดือน โดยอาการดังกล่าวเกิดขึ้นได้หลายระบบ และอาการที่เกิดขึ้นไม่สามารถอธิบายได้ด้วยการวินิจฉัยสาเหตุอื่น

Cause: ยังไม่ทราบสาเหตุที่แน่ชัด แต่คาดว่าอาจจะเกิดจากหลายสาเหตุ

- o Autoimmune conditions การทำงานของระบบภูมิคุ้มกันที่ผิดปกติ
- o Multi-system Inflammatory Syndrome: MIS กลุ่มที่มีอาการอักเสบของหลายระบบ
- o Organ damaged กลุ่มที่เกิดจากอวัยวะได้รับความเสียหายจากการเป็นโรค

อาการที่เกิดขึ้นในผู้ป่วยกลุ่ม Asymptomatic or Mild symptom illness:

- o อาการจากระบบการอักเสบและระบบภูมิคุ้มกันแปรปรวน Inflammation, Autoimmune
- o เกิดอาการของความไม่สมดุลทางสรีรวิทยาที่ทำให้มีอาการความผิดปกติของระบบประสาทอัตโนมัติหรืออาจจะมีอาการคล้ายกันกับอาการทางจิตเวช Physiological imbalance: Autonomic nervous system symptoms, Psychological symptoms

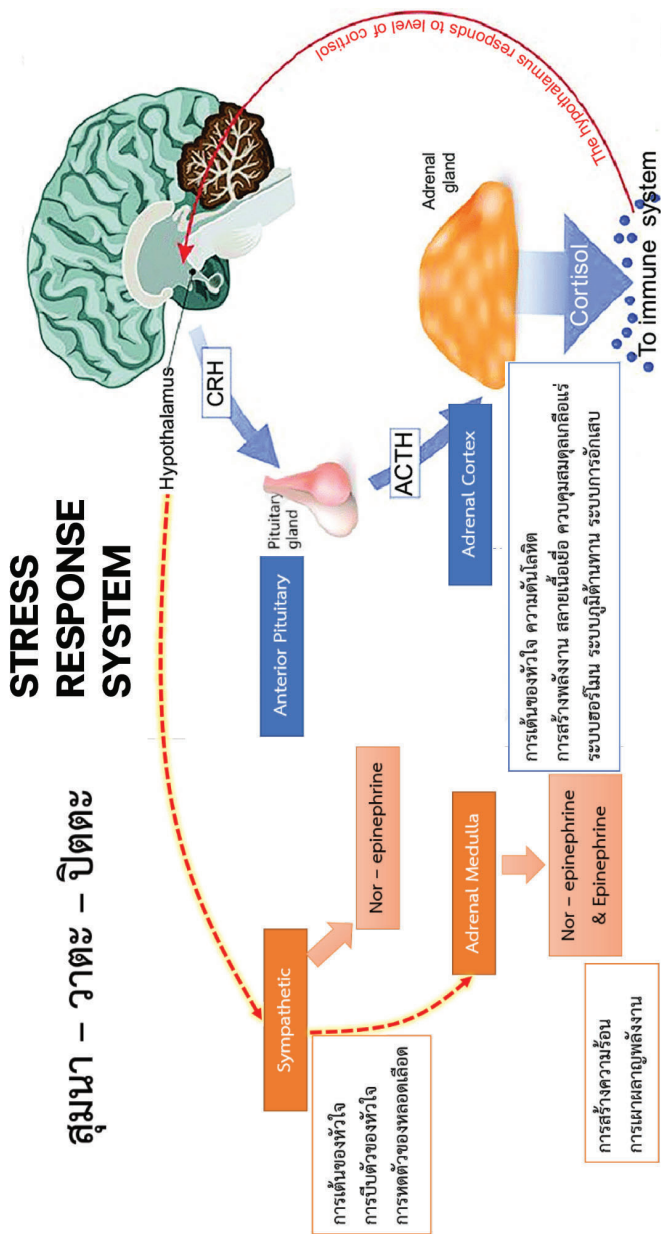
อาการที่เกิดขึ้นในผู้ป่วยกลุ่ม Severe illness:

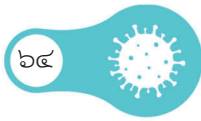
- อวัยวะที่สำคัญได้รับผลกระทบจากการติดเชื้อ Multi-organ Effects of COVID-19:
- เกิดพยาธิสภาพที่อวัยวะสำคัญทำให้เกิดอาการจากการทำงานที่ผิดปกติของอวัยวะนั้น Pathological: Heart, Lungs, Kidneys, Skin, Brain

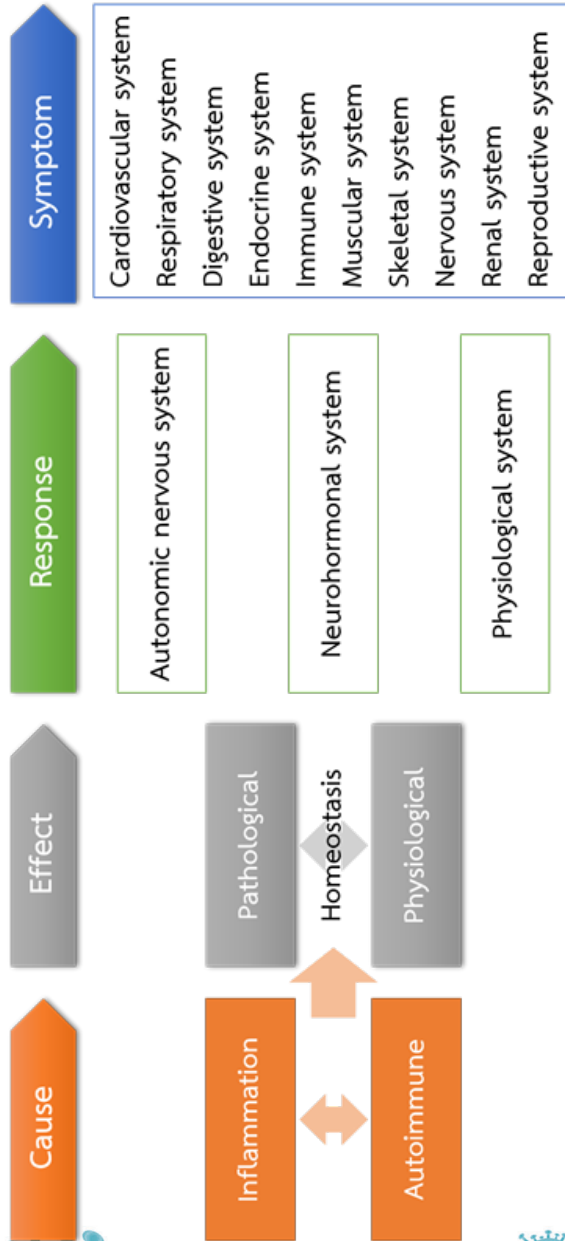
<https://theprofessionalmassageacademy.com/2020/11/11/should-i-get-a-massage-when-im-sick/>

POST-COVID SYNDROME

Post-COVID Syndrome

ทั่วไป

- ไข้ตัวร้อน (Fever)
- อ่อนเพลียหรืออ่อนล้า (Tiredness or fatigue)
- อ่อนเพลียหรืออาการเมื่อยหลังจากมีกิจกรรมทางกาย หรือไม่มีการใช้สมอง (Post-exertional malaise)
- ปวดตามข้อหรือว่ากล้ามเนื้อ (Joint or muscle pain)
- ปวดศีรษะ (Headache)

สุขภาพจิต

- อารมณ์เปลี่ยนแปลง (Mood changes)
- การนอนหลับ (Sleep problems)
- วิตกกังวล
- ซึมเศร้า

ระบบผิวหนัง

- มีผื่นตามตัว (Rash)
- ผมร่วง (Hair loss)

อาการอื่น

- ท้องเสีย (Diarrhea)
- ระยะเวลาการมีประจำเดือนเปลี่ยนแปลง (Changes in menstrual period cycles)

ระบบประสาท

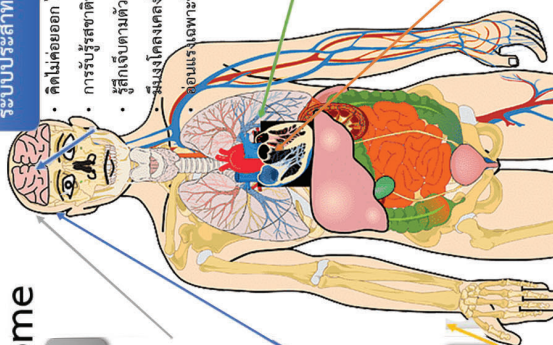
- คิดไม่ค่อยออก ไม่ค่อยมีสมาธิ (Difficulty thinking or concentrating: Brain fog)
- การรับรู้รสชาติหรือว่ากลิ่นเปลี่ยนไป (Change in smell or taste)
- รู้สึกเจ็บตามตัวเหมือนเข็มแทง (Pins-and-needles feeling)
- มึนงงโคลงเคลงในขณะลุกขึ้นยืน (Dizziness on standing: Light headedness)
- อ่อนแรงเฉพาะที่เอื้อมหยิบสิ่ง ก้านนิ้วมือลีบ

ระบบทางเดินหายใจ

- หายใจลำบากหรือหายใจไม่เต็มอิ่ม (Difficulty breathing or shortness of breath)
- ไอเรื้อรัง (Cough)
- เหนื่อยง่าย อ่อนเพลีย

ระบบหัวใจและหลอดเลือด

- หัวใจเต้นเร็วหรือว่าแรง (Fast-beating or pounding heart)
- อาการใจสั่น (Heart palpitations)
- เจ็บแน่นหน้าอกหรือว่าปวดจุดท้อง (Chest or stomach pain)
- เหนื่อยเรื้อรัง

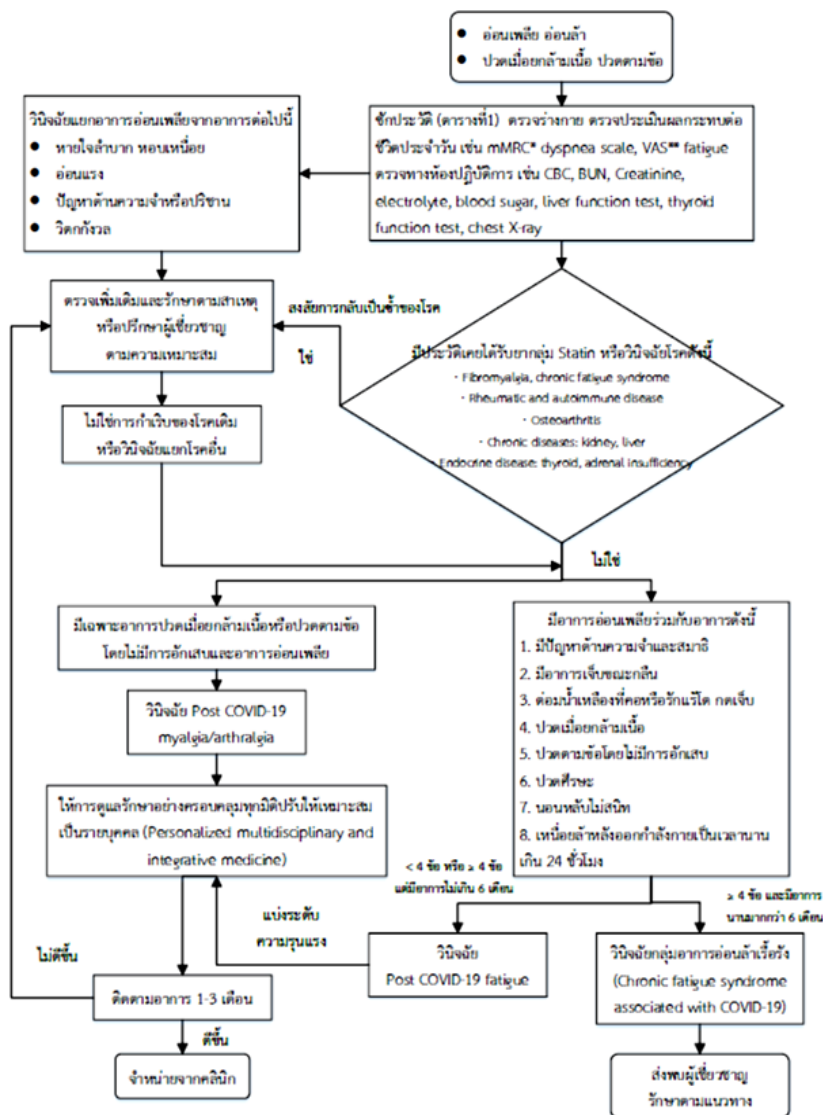
แนวทางในการดูแลรักษา

- ให้หาสาเหตุของโรคทำให้มีอาการเสียก่อน
- รักษาตามกลุ่มอาการด้วยแนวทางการรักษาและใช้ยาตามแนวทางเดิมที่มีอยู่
- ส่งต่อเพื่อตรวจวินิจฉัยเพิ่มเติมถ้ามีอาการรุนแรงหรือให้การรักษาแล้วอาการไม่ดีขึ้น

แนวปฏิบัติการดูแลรักษาอาการทางระบบทั่วไปของร่างกายในผู้ป่วยหลังติดเชื้อโควิด-19

การรักษาผู้ป่วยติดเชื้อ COVID-19 ที่มีภาวะ Post COVID fatigue/myalgia/arthritis แบ่งกลุ่มเพื่อการรักษาตามคะแนนได้เป็น 4 กรณีดังนี้

คะแนน mMRC*	ระดับความรุนแรง	การรักษา
0	NRS** 0	อธิบายและให้ความรู้เกี่ยวกับโรคให้ผู้ป่วยและญาติเข้าใจ
1	Mild หรือ NRS 1-3	อธิบายและให้ความรู้เกี่ยวกับโรคให้ผู้ป่วยและญาติเข้าใจ Home program for Physical Therapy (generalized strengthening, ROME, breathing exercise) 1 ครั้ง นัดติดตามอาการ 1-3 เดือน เพื่อประเมินอาการและระดับความรุนแรงซ้ำ
2	Moderate หรือ NRS 4-6	อธิบายและให้ความรู้เกี่ยวกับโรคให้ผู้ป่วยและญาติเข้าใจ Cognitive Behavioral Therapy 1-3 ครั้งต่อสัปดาห์ เป็นเวลา 3 เดือน Physical Therapy (generalized strengthening, ROME, ambulation training, breathing exercise) 1-3 ครั้งต่อสัปดาห์ เป็นเวลา 3 เดือน ให้พิจารณาความถี่และความหนักของการออกกำลังกายโดยไม่ให้ระดับที่ผู้ป่วยมีอาการอ่อนล้าหรืออ่อนเพลีย นัดติดตามอาการ 1-3 เดือน เพื่อประเมินอาการและระดับความรุนแรงซ้ำ
3		การรักษาเหมือนกับคะแนนระดับ 2 แต่ให้ความรู้เพื่อให้เกิดคุณภาพในการนอน ถ้ายังมีปัญหาเรื่องอาการนอน ให้ส่งปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อวินิจฉัยแยกโรคกับปัญหาการนอนที่อาจจะเกิดจากสาเหตุอื่น
4	Severe หรือ NRS 7-10	อธิบายและให้ความรู้เกี่ยวกับโรคให้ผู้ป่วยและญาติเข้าใจ โดยเป็นแนวทางการรักษาเพื่อป้องกันไม่เกิดภาวะแทรกซ้อนจากการไม่เคลื่อนไหว Home program for Physical Therapy (generalized strengthening, ROME, breathing exercise) 1 ครั้ง หรือระบบ Tele medicine เพื่อให้ Cognitive Behavioral therapy และ Physical therapy 1 ครั้งต่อสัปดาห์ เป็นเวลา 3 เดือน ให้พิจารณาให้โปรแกรมการรักษาในวันที่อยู่ป่วยพร้อม นัดติดตามอาการ 1-3 เดือน เพื่อประเมินอาการและระดับความรุนแรงซ้ำ

การรักษาด้านการแพทย์แผนไทย กรณี Post-COVID syndrome

- ยาหอมนวโกฐ แก่ลมวิงเวียน คลื่นเหียนอาเจียน แก่ลมปลายไข้ (อาการอ่อนเพลีย วิงเวียน สะอึกอาเจียน หลังจากหายไข้)
- ยาประสะจันทน์แดง แก่ไข้ตัวร้อน (ไข้พิษ) แก่ร้อนในกระหายน้ำ
- ยาธาตุบรรจบ บรรเทาอาการท้องอืดท้องเฟ้อ อุจจาระธาตุพิการท้องเสีย
- ยาปราบชมพูทวีป แก่อาการไอ เหนื่อยง่าย แน่นหน้าอก หายใจลำบากหรือหายใจไม่เต็มอิ่ม
- ยาหอมเทพจิตร แก่ลมวิงเวียน ใจสั่นหัวใจเต้นแรง นอนไม่หลับ หายใจไม่เต็มอิ่ม ไม่ค่อยมีสมาธิ

พระคัมภีร์ชวการ

“...อนึ่งให้แพทย์พึงพิจารณาว่าลมนั้นบังเกิดเพื่อในเส้น แลเนื้อ แลโลหิต แลกระดูก แลผิวหนัง แลหัวใจ พึงพิจารณาลมนี้ก่อน แล้วจึงพิจารณาว่าที่ จะทราบไปในที่นั้นๆ ให้ควรแก่โรคลม

ถ้าลมจำพวกใด บังเกิดขึ้นในเส้น ขอบนวดแลยาประคบ กินยา แก่ลมในเส้นจึงหาย

ถ้าลมจำพวกใด บังเกิดแต่โลหิต ให้ปล่อยหมอน้อยกอกศีรชะ กินยาในทางลมทางโลหิตจึงหาย

ถ้าลมจำพวกใด บังเกิดในผิวหนัง ชอบทายาแลรมแลออกลม กินยาในทางลมแลรักษาผิวหนังให้บริบูรณ์จึงหายแล...”

กลุ่มอาการของ Post-COVID syndrome เป็นกลุ่มอาการของ ภาวะสมรรถฐานที่เป็นจรรยาโยมาจากปิตตะสมรรถฐาน สำหรับกรณีที่เป็น อาการของ “ลมในเส้น” การรักษาจึงไปในทางของการแก้ลมในเส้น คือ ทำให้ลมมีกำลัง เส้นนั้นเปิด แล้วลมสามารถเล่นไปได้

ยารักษาอาการลมในเส้น ยาระบบกล้ามเนื้อและกระดูก

- ยากษัยเส้น – มหาพิกัตเบญจกุล เภาโคคลาน กำลั้งวัวเถลิง เภาวัลย์เปรียง เภาม้ากระที่บโรง หัวกระชาย แก่นแสมสาร ไพล
 - บรรเทาอาการปวดหลัง ปวดเอว ปวดเมื่อยตามร่างกาย
- ยาแก้ลมอัมพฤกษ์ – ไพล ขมิ้นอ้อย ข่า เจตมูลเพลิงแดง พริกไทยล่อน หัวกระเทียม ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ผักเสี้ยนผี
 - บรรเทาอาการปวดตามเส้นเอ็น กล้ามเนื้อ มือ เท้า ตึงหรือชา
- ยาธรณีสันตะฆาต – พริกไทย ยาดำ สมอไทย มหาหิงค์ รงทอง ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ กระวาน กานพลู
 - เภาดาน ท้องผูก แก้กษัยเส้น
- ยาพสมโคคลาน – ยาต้ม สูตรตำรับที่ ๓ เภาโคคลาน เภาเอ็นอ่อน แก่นฝาง เภาสะค้าน โดไม่รู้ล้ม ทองพันชั่ง
 - บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย
- ยาพสมเภาวัลย์เปรียง – สูตรตำรับที่ ๑ เภาวัลย์เปรียง แก่นดุกหิน ขันทองพยาบาท ไพล
 - บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย

- ยาสหัชคารา – พริกไทย เจตมูลเพลิง ดีปลี สมอไทย หัสคุณเทศ
ว่านน้ำ โกงฐ และเทียน
- ขับลมในเส้น และแก้โรคลมกองหยาบ

ตำรับยาที่มีลักษณะเป็นส่วนประกอบกรณี

Post-COVID syndrome

○ **น้ำมันัญชา** แก้อาการนอนไม่หลับ ปวดศีรษะ อารมณ์เปลี่ยนแปลง
อ่อนเพลียหรืออ่อนล้า อ่อนเพลียหรืออาการแย่งหลังจากมีกิจกรรม
ทางกายหรือว่ามีการใช้สมอง (ช่วยบรรเทาอาการที่เกิดหลังการติดเชื้อ
แล้วมีปฏิกิริยาจากภูมิคุ้มกันทำให้เกิดอาการผมร่วน)

○ วิธีการใช้

○ หยดใส่ช้อนรับประทานครั้งละ ๑ – ๕ (๓) หยด (๑ หยด
มีปริมาณ THC ประมาณ ๐.๑ มิลลิกรัม)

○ หากอาการไม่ดีขึ้น ปรับขนาดยาเพิ่มขึ้นครั้งละ ๑ – ๒ หยด
ทุก ๑ – ๒ สัปดาห์ ขนาดสูงสุดไม่เกิน ๒๐ หยดต่อวัน (มีปริมาณ THC
ประมาณ ๒.๑ มิลลิกรัม)

○ หากอาการดีขึ้น ปรับลดลงครั้งละ ๑ หยด ทุก ๑ สัปดาห์

○ ผลการสั่งใช้

- นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร ปวดเรื้อรัง ปวดศีรษะไมเกรน อาการดีขึ้น
- อาการสั่นในผู้ป่วยพาร์กินสันลดลง
- ลดอาการปวดของผู้ป่วยกลุ่มโรคมะเร็ง (ใช้ยาแก้ปวดอื่นลดลง
เช่น Tramadol Morphine)

○ คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยในแต่ละอาการดีขึ้น

○ อาการไม่พึงประสงค์ พบประมาณร้อยละ ๑.๒๕ – คอแห้ง ปากแห้ง เวียนศีรษะ ใจสั่น ง่วงซึม เป็นต้น ซึ่งเป็นอาการไม่พึงประสงค์ แบบไม่ร้ายแรง

○ **ยาคุชไสยาสน์** แก้อาการนอนไม่หลับ อารมณ์เปลี่ยนแปลง มึนงง โคลงเคลงในขณะลุกขึ้นยืน อ่อนเพลียหรืออ่อนล้า

○ ขนาดและวิธีใช้

○ นอนไม่หลับ – รับประทานครั้งละ ๐.๕ – ๒ กรัม วันละ ๑ ครั้ง ก่อนนอน

○ เบื่ออาหาร – รับประทานครั้งละ ๐.๕ – ๒ กรัม วันละ ๑ – ๒ ครั้ง ก่อนอาหาร

○ น้ำกระสายยาที่ใช้

○ น้ำผึ้งรวง ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครึ่งแก้ว (๑๒๕ มิลลิลิตร) แทน

○ อาการไม่พึงประสงค์ – หากมีอาการแสบร้อนท้อง ให้ปรับลดขนาดยาและ/หรือเปลี่ยนช่วงเวลาในการกินยาเป็นหลังอาหารแทน

○ **ยาแก้ลมแก้เส้น** แก้อาการปวดตามข้อหรือว่ากล้ามเนื้อ รู้สึกเจ็บตามตัวเหมือนเข็มแทง เจ็บแน่นหน้าอกหรือว่าปวดจุกท้อง

○ ขนาดและวิธีใช้

○ รับประทานครั้งละ ๑ – ๔ กรัม วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า – เย็น

○ น้ำกระสายยาที่ใช้

○ น้ำผึ้งรวงหรือน้ำส้มซ่า ๑ ช้อนชา ถ้าหาน้ำกระสายยาไม่ได้ให้ใช้น้ำสุกครึ่งแก้ว (๑๕๐ มิลลิลิตร) แทน

Patient Care Process COVID & Post COVID TTM

๑. การรับเข้าสู่ระบบ (Access & Entry)

- การคัดกรองเบื้องต้น
- การลงทะเบียนยืนยันตัวตนเข้าสู่ระบบ
- การบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล

๒. การประเมินภาวะสุขภาพ (Assessment)

- การซักถามประวัติการเจ็บป่วย
- การซักถามเพื่อประเมินอาการ
- การวินิจฉัยจำแนกความรุนแรง

๓. การวางแผนดูแลรักษา (Care delivery)

- การรักษาตามมาตรฐานกรมการแพทย์
- การรักษาตามแนวทางปฏิบัติเวชกรรมไทย
- การซักถามอาการที่ต้องให้การดูแล
- การติดตามการรักษาแต่ละวัน

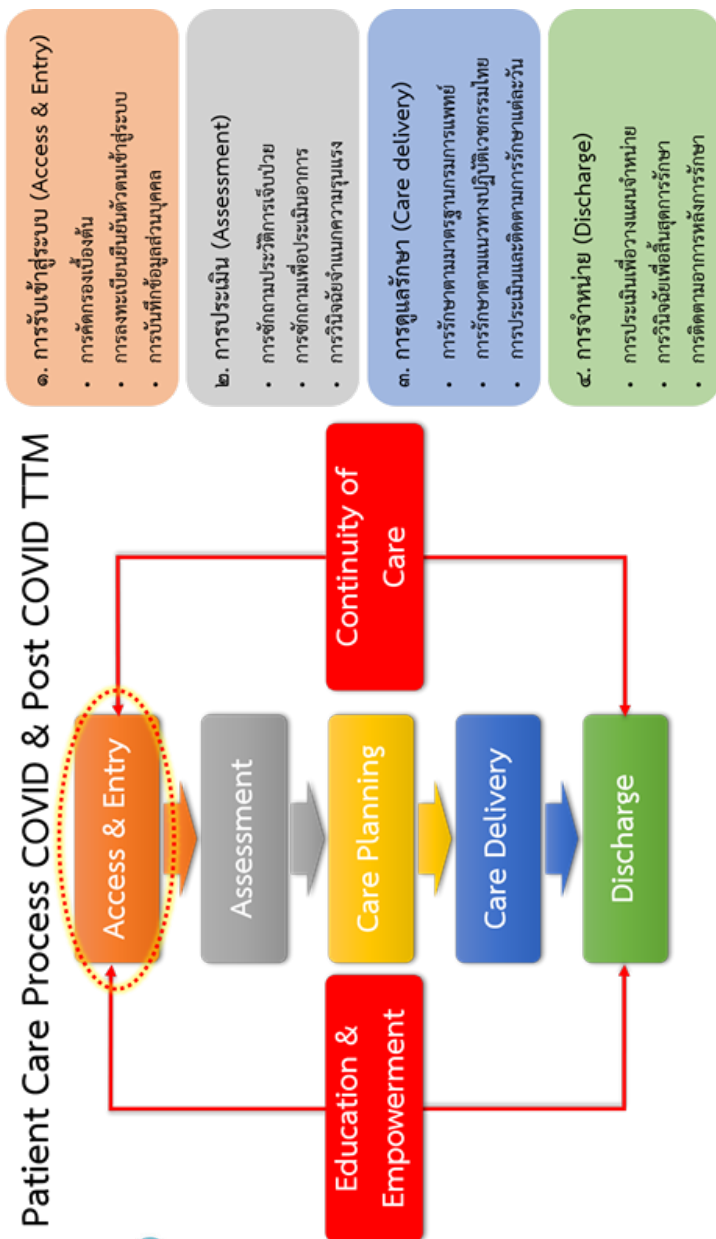
๔. การจำหน่าย (Discharge)

- การประเมินระดับความรุนแรงเพื่อวางแผนจำหน่าย
- การวินิจฉัยเพื่อสิ้นสุดการรักษา
- การติดตามอาการหลังการรักษา

Patient Care Process COVID & Post COVID TTM

วันที่...../...../.....

ข้อมูลส่วนตัวผู้ป่วย HI-TTM	
ชื่อ - สกุล	เบอร์โทรศัพท์
วันเดือนปีเกิด	เลขประจำตัวประชาชน
1. HN -	/64
2. เพศ	ชาย หญิง
3. อายุ (ปี)	อายุมากกว่า 60 ปี
4. ประวัติการเจ็บป่วย (ระบุ)	
5. ประวัติการเจ็บป่วยในอดีต	
6. ประวัติส่วนตัว : (ระบุ)	
- ประวัติการสูบบุหรี่ : สูบบุหรี่ ไม่สูบบุหรี่	
7. ประวัติการใช้ฟ้าทะลายโจร : ไม่เคยใช้ เคยใช้	
8. วันที่เริ่มมีอาการ	
9. วันที่พบตรวจพบเชื้อ	
ข้อมูลทั่วไปสำหรับการคัดกรองผู้ป่วย/ผู้ติดเชื้อ	
1. น้ำหนัก	kg. ** น้ำหนักมากกว่า 90 กิโลกรัม
2. ส่วนสูง	cm.
3. PR.	/min.
4. RR.	/min.
5. BP.	mmHg.
ข้อมูลเฉพาะโรคสำหรับการคัดกรองผู้ป่วย/ผู้ติดเชื้อ	
☐ โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง	☐ โรคหลอดเลือดสมอง
☐ โรคปอดเรื้อรังอื่นๆ	☐ โรคเบาหวานที่คุมไม่ดี
☐ โรคไตวายเรื้อรัง	☐ โรคตับแข็ง
☐ โรคหัวใจและหลอดเลือด	☐ ภาวะภูมิคุ้มกันต่ำ lymphocyte < 1,000

การประเมินอาการด้านสุขภาพจิต	
☐	มีประวัติการรักษาโรคทางจิตเวชมาก่อน
☐	มีประวัติติดหรือรักษาด้านสารเสพติด ได้แก่ สุรา กัญชา ยาบ้า เฮโรอีน
☐	มีความคิดอยากตายหรือเคยทำร้ายตัวเอง

ข้อมูลการซักประวัติสำหรับการคัดกรองอาสาสมัคร			
ประวัติการเจ็บป่วย	ไม่มี	มี*	ระดับความรุนแรง*
ไข้	☐	☐	_____ องศาเซลเซียส
น้ำมูก	☐	☐	☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก
ไอ	☐	☐	☐ ไอแห้ง ☐ ไอมีเสมหะ
เจ็บคอ	☐	☐	☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก
จมูกไม่ได้กลิ่น	☐	☐	☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก
ลิ้นไม่รับรส	☐	☐	☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก
ปวดศีรษะ	☐	☐	☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก
ปวดเมื่อยเนื้อตัว	☐	☐	☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก
ถ่ายเหลว ถ่ายมีมูกเลือด	☐	☐	☐ 1 – 2 ครั้ง ☐ 3 – 4 ครั้ง ☐ มากกว่า 4 ครั้ง
ผื่นขึ้นตามตัว	☐	☐	☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก
หอบเหนื่อยง่าย	☐	☐	☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก
ใจสั่น	☐	☐	☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก
คลื่นไส้	☐	☐	☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก
อาเจียน	☐	☐	☐ 1 – 2 ครั้ง ☐ 3 – 4 ครั้ง ☐ มากกว่า 4 ครั้ง
เบื่ออาหาร	☐	☐	☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก
ปวดท้อง	☐	☐	☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก
ท้องอืดท้องเฟ้อ	☐	☐	☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก
วิงเวียน	☐	☐	☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก
นอนไม่หลับ	☐	☐	
อื่นๆ.....	☐	☐	☐ น้อย ☐ ปานกลาง ☐ มาก

สรุปข้อมูลการตรวจร่างกาย

สรุปผลการซักประวัติ	☐ ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยโควิด เคสสีเขียว
	☐ ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยโควิด เคสสีเหลือง
	☐ ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยโควิด เคสสีแดง
คำแนะนำ.....	
.....	

ประวัติการเจ็บป่วย	ไม่มี	มี
ผู้ป่วยยืนยันปอดบวมที่มีภาวะ Hypoxia (Resting O ₂ saturation $\leq$ 96 %) หรือมีภาวะลดลงของออกซิเจน SpO ₂ $\geq$ 3% ของค่าที่วัดได้ครั้งแรกขณะออกแรง (Exercise – Induced hypoxemia)		
ภาพรังสีทรวงอกมี Progression ของ Pulmonary infiltrates		

บันทึกคำสั่งแพทย์แผนไทย for Home Isolation - TTM
(Thai Traditional Medicine's Order Sheet Form)

การประเมินอาการผู้ป่วย	การดูแลรักษา
วันที่...../...../.....	
S: อาการ ☐ เหนื่อย ☐ ไอ ☐ ไข้ ☐ เจ็บหน้าอก อื่นๆ..... ความทุกข์กังวล..... O: Vital Sign BT.....องศาเซลเซียส PR.....ครั้ง/นาที RR.....ครั้ง/นาที BP.....mmHg O ₂ sat..... Exercise Induce Hypoxia test O ₂ sat ก่อนหลัง..... A: P:	☐ O ₂ therapy..... ☐ นอนคว่ำ 12-16 ชั่วโมง/วัน ☐ Favipiravir (200 mg/tab) 9 tab po bid pc day1, then 4 tabs po bid pc x 4 days ☐ ฟาโพลาลิโอร (สารสกัด) ☐ ยามงฟาโพลาลิโอร ☐ ยาตัวรับอื่น..... ☐ ประสานส่งต่อ ☐ นักสังคม ☐ นักจิตวิทยา ☐ จิตแพทย์ ☐ ทีม Palliative care ☐ COVID-19 with moderate symptom ข้อบ่งชี้อื่นๆ.....
วันที่...../...../.....	
S: อาการ ☐ เหนื่อย ☐ ไอ ☐ ไข้ ☐ เจ็บหน้าอก อื่นๆ..... ความทุกข์กังวล..... O: Vital Sign BT.....องศาเซลเซียส PR.....ครั้ง/นาที RR.....ครั้ง/นาที BP.....mmHg O ₂ sat..... Exercise Induce Hypoxia test O ₂ sat ก่อนหลัง..... A: P:	☐ O ₂ therapy..... ☐ นอนคว่ำ 12-16 ชั่วโมง/วัน ☐ Favipiravir (200 mg/tab) 9 tab po bid pc day1, then 4 tabs po bid pc x 4 days ☐ ฟาโพลาลิโอร (สารสกัด) ☐ ยามงฟาโพลาลิโอร ☐ ยาตัวรับอื่น..... ☐ ประสานส่งต่อ ☐ นักสังคม ☐ นักจิตวิทยา ☐ จิตแพทย์ ☐ ทีม Palliative care ☐ COVID-19 with moderate symptom ข้อบ่งชี้อื่นๆ.....
ชื่อผู้ป่วย.....	อายุ.....ปี HN...../64
แพทย์ผู้รักษา..... พท.ว.	

แบบสรุปรักษาผู้ป่วย HI-TTM

วันที่...../...../.....

ข้อมูลการรักษา HI-TTM	
ชื่อ - สกุล.....เบอร์โทรศัพท์.....	
วันเดือนปีเกิด...../...../.....เลขประจำตัวประชาชน □-□□□□-□□□□□□-□□□□	
ที่อยู่.....	
1. HN - □□□□ /64	AN - □□□□ Authen code - □□□□□□□□
2. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง	
3. วันเดือนปีเกิด...../...../.....อายุ (ปี) ____ปี ☐ อายุมากกว่า 60 ปี	
4. วันที่พบตรวจพบเชื้อ...../...../.....	
วิธีการตรวจ ☐ Antigen Test Kit ☐ RT-PCR	
5. การวินิจฉัยหลัก (Principle diagnosis)	
☐ ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยโควิด เคสสีเขียว	
☐ ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยโควิด เคสสีเหลือง	
☐ ผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยโควิด เคสสีแดง	
6. การวินิจฉัยโรคร่วม (Co-morbidity diagnosis).....	
7. การวินิจฉัยภาวะแทรกซ้อน (Complication).....	
8. วันที่รับเข้าสู่การรักษา...../...../.....วันที่ยุติการรักษา...../...../.....รวม.....วัน	
9. สถานะการจำหน่าย	
☐ หายป่วย	☐ ส่งเข้า CI
☐ ส่งตัวเพื่อรับการรักษาต่อ	☐ ครบ 14 วัน หายแล้ว
☐ เสียชีวิต	☐ ส่งตัวกลับต่างจังหวัด
☐ อื่นๆ	
ผู้ให้การรักษา ชื่อ..... พท.ว.	
(.....)	
ผู้รับรองการรักษา ชื่อ..... ว.	
(.....)	

เอกสารอ้างอิง - ฟ้าทะลายโจร

1. สำนักงานหอพรรณไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพรรณพืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย เต็ม สมิตินันท์. ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557. หน้า 35.
2. Thai Herbal Pharmacopoeia. Vol. I. Nonthaburi: Department of Medical Sciences, Ministry of Public Health, 1995. p. 24-31.
3. WHO Monographs on Selected Medicinal Plants. Vol. II. Geneva: World Health Organization, 2002. p. 12-24.
4. McGuffin M, Kartesz JT, Leung AY, et al. Herbs of commerce. 2nd ed. Silver Spring (MD): The American Herbal Products Association, 2000. p. 13.
5. สถาบันวิจัยสมุนไพร กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. มาตรฐานสมุนไพรไทย เล่มที่ 1 ฟ้าทะลายโจร. นนทบุรี: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2542.
6. Wechwithan S, Suwankesawong W, Sornsrivichai V, et al. Signal detection for Thai traditional medicine: examination of national pharmacovigilance data using reporting odds ratio and reported population attributable risk. Regul Toxicol Pharmacol 2014;70(1):407-12.

7. Chien CF, Wu YT, Lee WC, et al. Herb-drug interaction of Andrographispaniculata extract and andrographolide on the pharmacokinetics of theophylline in rats. ChemBiol Interact 2010;184(3):458-65.
8. Ooi JP, Kuroyanagi M, Sulaiman SF, et al. Andrographolide and 14-deoxy-11, 12-didehydroandro-grapholide inhibit cytochrome P450s in HepG2 hepatoma cells. Life Sci 2011;88(9-10):447-54.
9. Pekthong D, Blanchard N, Abadie C, et al. Effects of Andrographispaniculata extract and andrographolide on hepatic cytochrome P450 mRNA expression and monooxygenase activities after in vivo administration to rats and in vitro in rat and human hepatocyte cultures. ChemBiol Interact 2009;179(2-3):247-55.
10. Thamlikitkul V, Dechatiwongse T, Theerapong S, et al. Efficacy of Andrographispaniculata Nees for pharyngotonsillitis in adults. J Med Assoc Thai 1991;74(10):437-42.
11. Hancke J, Burgos R, Caceres D, et al. A double-blind study with a new monodrug Kan Jang: decrease of symptoms and improvement in the recovery from common colds. Phytother Res 1995;9:559-62.

12. Melchior J, Palm S, Wikman G. Controlled clinical study of standardized *Andrographis paniculata* extract in common cold-a pilot trial. *Phytomedicine* 1996;34:315-8.
13. Caceres DD, Hancke JL, Burgos RA, et al. Use of visual analogue scale measurements (VAS) to assess the effectiveness of standardized *Andrographis paniculata* extract SHA-10 in reducing the symptoms of common cold. A randomized double blind-placebo study. *Phytomedicine* 1999;6(4):217-23.
14. Caceres DD, Hancke JL, Burgos RA, et al. Prevention of common colds with *Andrographis paniculata* dried extract. A pilot double blind trial. *Phytomedicine* 1997;4(2):101-4.
15. Kulichenko LL, Kireyeva LV, Malyshkina EN, et al. A randomized, controlled study of Kan Jang versus amantadine in the treatment of influenza in Volgograd. *J Herb Pharmacother* 2003;3(1):77-93.
16. Chuthaputti A, Pornpatkul V, Suwankiri U. The efficacy of *Andrographis paniculata* (Burm. F.) Wall. Ex Nees for the relief of the symptoms of influenza. *J Thai Trad Altern Med* 2007;5(3):257-66.

เอกสารอ้างอิง - ยาห้าาราก ยาขาว

1. มุลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์ไทยเดิมฯ และโรงเรียนอายุรเวทอํารง
สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะแพทยศาสตรศิริราชพยาบาล
มหาวิทยาลัยมหิดล. ตำราการแพทย์ไทยเดิม (แพทยศาสตร์สงเคราะห์
ฉบับอนุรักษ์) เล่มที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ศุภนิชการพิมพ์,
2559.
2. พจนานุกรมศัพท์การแพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย
3. ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ
พ.ศ. 2563 ประกาศ ณ วันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2563 คัดจาก
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 254 ง วันที่ 29 ตุลาคม 2563
4. โครงการอนุรักษ์พันธุพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. [http://rspg.or.th/plants_data/
herbs/herbs_07_9.htm](http://rspg.or.th/plants_data/herbs/herbs_07_9.htm)
5. ฐานข้อมูลสมุนไพรคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
[http://www.phargarden.com/main.php?action=view
page&pid=222](http://www.phargarden.com/main.php?action=view
page&pid=222)
6. [http://www.phargarden.com/main.php?action=view
page&pid=57](http://www.phargarden.com/main.php?action=view
page&pid=57)
7. [http://www.phargarden.com/main.php?action=view
page&pid=312](http://www.phargarden.com/main.php?action=view
page&pid=312)

8. <http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=148>
9. Jongchanapong A, Singharachai C, Palanuvej C, Ruangrungsi N, Towiwat P. Antipyretic and antinociceptive effects of Ben-cha-lo-ka-wi-chian remedy. J Health Res 2010;24(1): 15-22.
10. อ่ำภา คนชื่อ ชยันต์ พิเชียรสุนทร จินตนา สัตยาชัย ประภาวดี พัวไพโรจน์ ศุภชัย ตียวรนนท์. การศึกษาฤทธิ์ลดไข้ของยาเบญจโลกวิเชียร ในสัตว์ทดลอง. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก 2551;6(2):42.
11. พินภัทร ไตรภัทร ประวิทย์ อัครเสริณนธ์ อุไรวรรณ พานิช วีรติ จันทรนิภาพงศ์. รายงานวิจัยเรื่องการศึกษาฤทธิ์ของสมุนไพร ตำรับห้ารากอายุรเวทศิริราชในการต้านอนุมูลอิสระ ด้านการอักเสบ และต้านเกล็ดเลือด. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย; 2556.
12. Juckmeta T, Itharat A. Anti- inflammatory and antioxidant activities of Thai traditional remedy called “Ya-ha- rak”. J Health Res 2012;26(4): 205-10.
13. Chandranipapongse W, Palo T, Chotewuttakorn S, Tripatara P, Booranasubkajorn S, Laohapand T, Akaraser eenont P. Study the effect of an antipyretic drug, Thai herbal Ha-rak formula on platelet aggregation in healthy

- Thai volunteers: a randomized, placebo-controlled trial. SMJ 2017;69(5):283-9.
14. Nutmakul T, Pattanapanyasat K, Soonthornchareonnon N, Shiomi K, Mori M, Prathanturarug S. Antiplasmodial activities of a Thai traditional antipyretic formulation, Ben cha-Loga-Wichian: A comparative study between the roots and their substitutes, the stems. J Ethnopharmacol 2016;193:125-32.
 15. Singharachai C, Palanuvej C, Kiyohara H. Yamada H, Ruangrunsi N. Safety evaluation of Thai traditional medicine remedy: Ben-cha-lo-ka-wi-chian. J Health Res 2011;25(2):83-90.
 16. สุมณา จินดาพงษ์ สุมาลี ปานทอง อินทิช ศักดิ์ภักติเจริญ อรุณพร อิฐรัตน์. การพัฒนาเจลแต้มสิวจากสารสกัดเปลือกมังคุดและตำรับเบญจโลกวิเชียร. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก 2010; 8(2):29.
 17. สุมณา จินดาพงษ์ สุมาลี ปานทอง อรุณพร อิฐรัตน์. การศึกษาฤทธิ์การต้านจุลชีพที่ก่อให้เกิดสิวของสารสกัดสมุนไพรในตำรับเบญจโลกวิเชียร. การประชุมเครือข่ายวิชาการบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 1, 18 ธันวาคม 2555; มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จ. ปทุมธานี.

18. Nuaeissara S, Kondo S, Itharat A. Antimicrobial activity of the extracts from Benchalokawichian remedy and its components. J Med Assoc Thai 2011;94(Suppl.7): S172-S177.
19. Juckmeta T, Thongdeeying P, Itharat A. Inhibitory effect on α -hexosaminidase release from RBL-2H3 cells of extracts and some pure constituents of benchalokawichian, a Thai herbal remedy, used for allergic disorders. Evid Based Complement Alternat Med 2014; 1-8.
20. วรัณพา สุวรรณรัตน์ มะลิ อัจริยะกุล อรุณพร อิฐรัตน์ สมบูรณ์ เกียรตินันท์. การศึกษาทางคลินิกระยะที่ ๑ เรื่อง ความปลอดภัยของสารสกัดตำรับยาเบญจโลกวิเชียร (ห้าราก) และสารสกัดสมุนไพรเดี่ยวที่เป็นส่วนประกอบของตำรับ. ธรรมศาสตร์ เวชสาร 2555;12(4):767-76.
21. โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ. ตำรายาศิลาจารึกในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) พระนคร พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้จารึกไว้เมื่อ พ.ศ. 2375 ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: นานอักษรการพิมพ์; 2505. หน้า 63.
22. เสี่ยม พงษ์บุญรอด. ไม้เทศ เมืองไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงธน, 2522.
23. สุดารัตน์ หอมหวล. หัวย่อยรู้. ฐานข้อมูลเครื่องยาสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 13 ม.ค. 2564]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.thaicrud.edrug.com/main.php?action=viewpage&pid=148>

24. เสี่ยม พงษ์บุญรอด, กระเช้าผีมด. ไม้เทศ เมืองไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงธน; 2522. หน้า 3-4.
25. <https://www.samunpri.com/คลัง/>
- 26.ฐานข้อมูลเครื่องยาสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 26 ม.ค. 2564]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.phargarden.com/main.php?action=viewpage&pid=69>
- 27.วิทยา บุญวรพัฒน์. ชา. สารานุกรมสมุนไพรไทย-จีน ที่ใช้บ่อยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สมาคมศาสตร์การแพทย์แผนจีนในประเทศไทย; 2554. หน้า 200.
28. *Camellia sinensis* (L.) Kuntze. The plant List A working list of all plant species. [Internet]. 2013 [cited 2021 Jan 13]. Available from: <http://www.theplantlist.org/tpl1.1/record/kew-2694880>
29. <https://www.samunpri.com/ลำพันทางหมู/>
30. *Glochidion zeylanicum* (Gaertn.) A.Juss. GBIF Global Biodiversity Information Facility. [Internet]. 2018 [cited 2021 Jan 13]. Available from: <https://www.gbif.org/species/3080562>
31. <http://www.qsbg.org/Database/plantdb/mdp/medicinal-specimen.asp?id=215>

- 32.หนังสือสมุนไพรสวนสิริรุกชาติ. (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล). “สวาด Nickernut/Grey Nickers”. หน้า 68.
- 33.ชยันต์ พิเชียรสุนทร แม้นมาส ชวลิต วิเชียร จีรวงส์ สวาติ-ราก. คำอธิบายตำราพระโอสถพระนารายณ์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรชามหาราช 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2542. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์บุ๊คพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง; 2548.
- 34.สเก. สมุนไพรที่ใช้ในงานสาธารณสุขมูลฐาน. สำนักงานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. [อินเทอร์เน็ต]. 2016 [เข้าถึงเมื่อ 14 ม.ค. 2564]. เข้าถึงจาก: www.medplant.mahidol.ac.th/pubhealth/.
- 35.মনোব. โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 15 ม.ค. 2564]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.natres.psu.ac.th/FNR/vfsouthern/index.php/2013-10-26-10-11-55/9-uncategorised/134-2014-01-19-10-28-26>
- 36.Tiliacora triandra Diels. GBIF Global Biodiversity Information Facility. [Internet]. 2018 [cited 2021 Jan 14]. Available from: <https://www.gbif.org/species/3831076>
- 37.สุดารัตน์ หอมหวล. ฟักข้าว. ฐานข้อมูลเครื่องยาสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 14 ม.ค. 2564]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.pharagarden.com/main.php?action=viewpage&pid=253>.

38. *Adenia viridiflora* Craib. The plant List A working list of all plant species. [Internet]. 2013 [cited 2021 Jan 14]. Available from: <http://www.theplantlist.org/tpl1.1/record/kew-2621617>
39. ผักพื้นบ้าน “ผักสาบ”. สำนักงานหอพรรณไม้. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 14 ม.ค. 2564]. เข้าถึงได้จาก: <https://botanyblog.wordpress.com/2015/02/09/ผักสาบ/>
40. *Sauropus androgynus* (L.) Merr. Plant For A Future. [Internet]. 2013 [cited 2021 Jan 15]. Available from: <https://pfaf.org/user/Plant.aspx?LatinName=Sauropus+androgynus>

